

Taula d'entitats
del Tercer Sector Social
de Catalunya

EUROPEAN ANTI POVERTY NETWORK ES

**Dossiers
del Tercer
Sector**

núm. 31
novembre de 2013

Accessibilitat i disseny inclusiu: Passat, present i futur.

Subvenciona:

0. Accessibilitat, disseny inclusiu i tercer sector social: passat, present i futur.

Amb una nova llei catalana d'accessibilitat actualment pendent d'aprovació al Parlament, es fa necessari mirar enrere, al passat, per poder observar i analitzar quina ha estat la evolució fins ara, com s'ha forjat aquesta trajectòria, com s'han materialitzat (o no) les reivindicacions dels diferents col·lectius implicats i el per què de que tot plegat hagi estat així.

Per fer-ho, és imprescindible examinar la realitat de tot allò que gira al voltant dels conceptes "Accessibilitat" i "Disseny inclusiu" (¹), des de diferents perspectives, per veure quin és o quin podria ser el paper de les entitats del tercer sector social.

Quelcom indispensable si es té en compte la situació de crisi socioeconòmica actual, que està marcant el futur no només de les entitats del tercer sector social com a tals, si no el de tota la ciutadania a la que han de representar i defensar.

Situació complexa que es pot utilitzar com a pretext per a perjudicar –encara més– l'accessibilitat i el disseny universal, per ser considerats més como una despesa que com una inversió que millora la qualitat de vida de tota la població, quelcom que ajuda a garantir l'exercici de drets humans i, alhora, promou una reactivació de diferents sectors econòmics i de I+D+i (investigació, desenvolupament i innovació). (²)

Per tot això, els objectius del dossier són:

- Analitzar la situació actual dels conceptes "Accessibilitat" i "Disseny inclusiu": pràctica real, dificultats, oportunitats, evolució dels valors, el paper dels col·lectius ...
- Incitar a les entitats del tercer sector social a fer una reflexió sincera en relació al tema: Posicionaments, diagnosis internes, punts forts i febles, oportunitats ...
- Proposar accions de millora i aportar informació, recursos i eines per a poder portar-les a la pràctica. Són propostes senzilles, que procurin tenir el mínim cost possible i que poden ser molt útils donada l'actual manca de recursos de tot tipus. Cosa que potser també ens faci qüestionar el propi funcionament de les entitats socials i quin es o hauria de ser el seu paper.

Val a dir que els continguts d'aquest dossier no es plantegen com a veritats absolutes i inamovibles, si no com quelcom que promogui la reflexió i el debat, que pugui enriquir-se amb la incorporació de més diversitat, ... més enllà d'intentar ajudar a traçar línies d'acció sobre accessibilitat i disseny inclusiu des de les entitats socials.

Tot el que s'exposa a aquestes pàgines està fonamentat en l'experiència i coneixement pràctic de moltes persones al llarg de molts anys. Però està en construcció.

Perquè els nostres pobles i ciutats, tot el que ens envolta, està perpètuament en construcció i reconstrucció. De tots i totes depèn construir la societat inclusiva i respectuosa amb la diversitat que volem. Cada persona construeix amb els seus actes. Cada dia.

1_ Consulta aquí les definicions d'accessibilitat universal i disseny per a tothom incorporades a la Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat (LIONDAU):

<http://www.boe.es/boe/dias/2003/12/03/pdfs/A43187-43195.pdf>

2_ Més informació sobre el que és I+D+i a wikipedia:

http://es.wikipedia.org/wiki/Investigaci%C3%B3n,_desarrollo_e_innovaci%C3%B3n

Web de la xarxa de polítiques públiques de I+D+i a Espanya: <http://www.redidi.es/Publico/RED-IDI/ES/Paginas/default.aspx>

1. De la "minusvalidesa" a la diversitat humana.

"Ningú encaixa a la imatge de la persona mitja: en certa manera, totes les persones es desvien del tipus mitjà en quan a alçada, amplada, força, velocitat, visió, audició, etc." (3)

"El disseny per a tothom suposa assumir que la dimensió humana no pot definir-se mitjançant unes capacitats, mesures o estàndards, si no que ha de contemplar-se d'una manera més global on la diversitat sigui la norma i no la excepció." (4)

Tal i com reconeix la "Convenció Internacional dels drets humans de les persones amb discapacitat" (5), l'accessibilitat és un dret. I és responsabilitat dels poders públics velar per ella i perquè tota la ciutadania pugui desenvolupar-se com a tal amb igualtat d'oportunitats. Quelcom sobre el que també es parla a la Constitució espanyola i a l'Estatut d'autonomia de Catalunya, i s'ha anat tractant a diferents lleis i normatives, a diversos nivells, al llarg del temps.

Des de fa ja 29 anys, al preàmbul del Decret 100/1984 sobre supressió de barreres arquitectòniques (6) es reconeixia "... la importància que la supressió de barreres arquitectòniques té en el procés de la total integració de les persones disminuïdes i per millorar la qualitat de vida de tota la ciutadania en general."

Però, malgrat que allà ja es va començar a considerar l'accessibilitat com a quelcom beneficiós per a tota la població, si fem retrospectiva fins a una de les primeres accions que es van portar a terme des de l'administració a Catalunya, el Decret 170/1980, només ja amb el seu nom "Creant una Comissió per a la supressió de barreres arquitectòniques que impedeixen o dificulten la mobilitat dels disminuïts físics" (7), es fa evident quelcom que s'ha anat repetint conscient o inconscientment al llarg del temps.

Per una altra banda, l'esclatxa entre el col·lectiu considerat com a "disminuïts" i la resta de la societat, distinció a partir de la que es construeix socialment la discriminació i les

3_ Text inclòs a la pàgina 7 de la publicació "Concepto Europeo de Accesibilidad", que pots consultar i descarregar aquí (format PDF no accessible) [traducció pròpia]:
http://www.ceapat.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/concepto_europeo_de_accesibili.pdf

4_ Text inclòs a les primeres pàgines de portada del "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004 - 2012", elaborat pel Ministerio de Trabajo y asuntos sociales, la secretaria de Estado de servicios sociales, familias y discapacidad, la Dirección general de coordinación de políticas sectoriales sobre la discapacidad y el IMSERSO. [traducció pròpia] Consulta'l aquí: <http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO12610/pndaa.pdf>

5_ Més informació sobre la "Convenció dels drets humans de les persones amb discapacitat" a aquest enllaç:
<http://www.un.org/spanish/disabilities/convention/convention.html>
Consulta-la i descarrega-te-la aquí: <http://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-s.pdf>

6_ Consulta el "Decret 100/1984, de 10 d'abril, sobre supressió de barreres arquitectòniques" aquí:
http://www20.gencat.cat/portal/site/portajuridic/template.PAGE/menuitem.d15a4e5dfb99396dc366ec10b0c0e1a0/?javax.portlet.tpst=ba5f51819ed19d6c56159f10b0c0e1a0&javax.portlet.prp_ba5f51819ed19d6c56159f10b0c0e1a0=action%3Dfitxa%26documentId%3D234753%26mode%3Dsingle%26searchId%3D2286993%26language%3Dca_ES&javax.portlet.begCacheTok=com.vignette.cachetoken&javax.portlet.endCacheTok=com.vignette.cachetoken
Al següent enllaç pots descarregar el decret en format PDF no accessible (document escanejat):
<http://portaldogc.gencat.cat/utisEADOP/PDF/1526/33003.pdf>

7_ Consulta el "Decret 170/1980, de 3 d'octubre, Creant una Comissió per a la supressió de barreres arquitectòniques que impedeixen o dificulten la mobilitat als disminuïts físics" a aquest enllaç:
http://www20.gencat.cat/portal/site/portajuridic/template.PAGE/menuitem.d15a4e5dfb99396dc366ec10b0c0e1a0/?javax.portlet.tpst=ba5f51819ed19d6c56159f10b0c0e1a0&javax.portlet.prp_ba5f51819ed19d6c56159f10b0c0e1a0=action%3Dfitxa%26documentId%3D2803%26mode%3Dsingle%26searchId%3D2286973%26language%3Dca_ES&javax.portlet.begCacheTok=com.vignette.cachetoken&javax.portlet.endCacheTok=com.vignette.cachetoken

conceptes tant de "minusvàlids/es" com de "discapacitats/des" que es segueix utilitzant actualment.

Aquesta distinció entre el "normal" i l' "anormal", entre aquelles persones que es consideren "disminuïdes" respecte a les que s'estipula que no ho son, hauria de fer-nos qüestionar, des de una perspectiva global, quin es aquest "estàndard" de referència per a considerar una cosa o una altre, qui ho ha decidit i en base a què ho ha establert. I si tot això és real o un simple joc de números, estadístiques i paràmetres amb els que algú va construir l'ideal de "persona estàndard". A partir del que, com hem dit, després es va construir socialment la discriminació, el rebuig a la diferència i la conseqüent segregació de milers de persones a espais "especials" apartats de la societat. Cosa que, òbviament, ha provocat una invisibilització i una falta de coneixement (i reconeixement) de la diversitat humana i el seu immens valor.

És important comentar que el concepte "norma" (i la coneguda campana de Gauss) ⁽⁸⁾ és quelcom que va sorgir a finals del segle XIX i principis del segle XX, arrel dels treballs de persones com Charles Darwin ⁽⁹⁾, Francis Galton ⁽¹⁰⁾ i Adolphe Quetelet. ⁽¹¹⁾ I que la seva interpretació i ús varen estar vinculats a la ideologia eugenèsica ⁽¹²⁾, que proposava crear una societat formada per persones més fortes, sanes i intel·ligents mitjançant el que es va denominar "selecció artificial": esterilitzacions forçoses, assassinats de persones per la seva orientació sexual, creença, cultura, condició física ... Quelcom que, per suposat, està íntimament relacionat amb molts dels genocidis que coneixem. Com, per exemple, el de la Alemanya nazi, amb la seva particular lluita per evitar el que consideraven una degeneració gradual de la raça.

Ja des de l'àmbit de la ergonomia ⁽¹³⁾ s'ha tractat moltes vegades la dificultat d'establir qualsevol tipus de paràmetre com "norma", fins el punt de parlar

8 _ Més informació sobre el que és a estadística la distribució normal o campana de Gauss:
http://es.wikipedia.org/wiki/Distribuci%C3%B3n_normal

9 _ **Charles Darwin** (1809- 1882) va ser un científic anglès que va dir que totes les espècies d'éssers vius han evolucionat amb el temps a partir d'un avantpassat comú, mitjançant un procés que va denominar selecció natural. Una de les seves obres més importants i polèmiques és "L'origen de les espècies mitjançant la selecció natural o la preservació de les races més afavorides en la lluita per la vida". Més informació a wikipedia:
http://es.wikipedia.org/wiki/Charles_Darwin#Cr.C3.ADticas_a_la_teor.C3.ADa_de_la_evoluci.C3.B3n_y_controversia

10 _ **Francis Galton** (1822- 1911) D'origen britànic i cosí de Charles Darwin, va aplicar els seus principis a nombrosos camps, especialment a l'estudi de l'ésser humà i de les diferències individuals. Durant les dècades de 1870 i 1880 va ser pioner en l'ús de la distribució normal (o distribució/campana de Gauss) en el camp de la estadística. Galton va pensar en aplicar la selecció artificial al ésser humà per millorar la raça, formalitzant-se així per primera vegada la teoria de la eugènesia Més informació a wikipedia:.
http://es.wikipedia.org/wiki/Francis_Galton

11 _ **Adolphe Quetelet** (1796- 1874):
Va influir, i també va ser criticat, per l'aplicació de mètodes estadístics a les ciències socials. Més informació a wikipedia:
http://es.wikipedia.org/wiki/Adolphe_Quetelet

12 _ Al 1904 Francis Galton va definir el seu concepte **eugenèsia** com « la ciència que tracta sobre totes les influències que milloren les qualitats innates d'una raça, i també amb aquelles que les desenvolupen fins la millor avantatge» [traducció pròpia]. Font: wikipedia. Més informació aquí:
http://es.wikipedia.org/wiki/Eugenesia#Reductio_ad_Hitlerum

13 _ "La **ergonomia** és una disciplina la finalitat de la qual és adaptar l'entorn habitable a l'habitant de l'entorn. Aquesta adaptació ha d'entendre en el sentit més ampli, ha d'abastar des de allò físic fins a allò psíquic, doncs seria acientífic considerar al habitant de l'entorn només en el seu aspecte físic i fisiològic". [Traducció pròpia] Bustamante, A. (2008) "Ergonomía para diseñadores". Barcelona : Fundación Mapfre, 2008. Pág.1

d'indeterminació.⁽¹⁴⁾

Alguns dels motius considerats per parlar d'aquesta indeterminació ja els trobem als mateixos processos de medició que es fan per elaborar les taules antropomètriques ⁽¹⁵⁾ que després han d'orientar als dissenyadors:

- Quin tipus de mostra o grups de persones es van mesurar, de quina edat, sexe, ètnia ⁽¹⁶⁾, ...
- Una mateixa persona no mesura ni pesa el mateix al llarg d'un mateix dia.
- Les mesures d'una mateixa persona, també varien depenent del seu estat d'ànim.
- També els resultats variaran depenent de la metodologia utilitzada, la manera en que s'hagi interpretat, si es disposava dels recursos necessaris, ...

Qüestions a les que podríem afegir: ¿com, quan i de quina manera es valoraria , per exemple, a persones que conviuen amb malalties que funcionen a brots? (la majoria malalties autoimmunes: artritis reumatoide, esclerosi múltiple, ...) ⁽¹⁷⁾

Tot això evidencia aquesta realitat canviant, aquesta indeterminació constant, ja només en una mateixa persona.

Un altre aspecte que deixava entreveure el nom del decret que comentàvem de l'any 1980, "Creant una comissió per a la supressió de barreres arquitectòniques que impedeixen o dificulten la mobilitat dels disminuïts físics", és la evolució de l'accessibilitat a diverses velocitats i per vies diferents segons el tipus de "disminució" mèdica considerada. És a dir: l'accessibilitat a la comunicació i la informació, malgrat ser igualment necessària, no es va contemplar als inicis amb la mateixa intensitat, per exemple, que l'accessibilitat física a edificacions i urbanisme.

Si bé hi ha hagut un avenç tecnològic notable als últims anys, la lectura fàcil (que va néixer els anys 70 als països nòrdics) ⁽¹⁸⁾ i els sistemes alternatius i augmentatius de comunicació (SAAC) ⁽¹⁹⁾ sempre han estat els grans oblidats. I, probablement, ho continuïn sent per la

14 _ BUSTAMANTE, Antonio: Ergonomía, antropometría e indeterminación. *Anuario de Psicología* 2004, vol. 35, nº4, 439-460. Barcelona: Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona, 2004. Disponible aquí en formato PDF no accessible: <http://www.raco.cat/index.php/anuariopsicologia/article/viewFile/61798/96262>

15 _ **Antropometria:** és l'estudi de les dimensions i mesures humanes. A l'actualitat, l'antropometria aconsegueix una funció important al disseny industrial, a la indústria del disseny d'indumentària, la ergonomia, la biomecànica i l'arquitectura. On es fan servir dades estadístiques sobre la distribució de mesures corporals de la població per optimitzar els productes. Extret de wikipedia: <http://es.wikipedia.org/wiki/Antropometr%C3%ADa>

16 _ Nota: simplement es fa referència al concepte "ètnia" amb la finalitat de valorar les diferències que poden haver-hi, per exemple, en l'alçada d'una persona d'origen nòrdic amb una persona d'origen andalús de la mateixa edat i sexe. Quelcom que fa més evident la necessitat de treballar des de la diversitat, tant per valors ètics i justícia social, com per la realitat del món globalitzat en el que ens trobem. És a dir: si es fes una medició o un estudi de característiques corporals de la població d'Espanya o Catalunya, ¿no s'hauria de mesurar també la ciutadania provinent d'Equador, Níger, el Marroc o la Xina? ¿excloure aquestes persones no seria negar la realitat?

17 _ Per obtenir més informació sobre les malalties autoimmunes i la realitat de les persones que conviuen amb elles, pots dirigir-te directament a les associacions. Les trobaràs al llistat de la web del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya: <http://www20.gencat.cat/portal/site/Justicia/menuitem.017287701a50adc2a34229a7d8c0e1a0/?vgnextoid=9007497875203110VqnVCM1000008d0c1e0aRCD&appInstanceName=%3Cdefault%3E>

18 _ A la web de la **Associació de lectura fàcil (ALF)** trobaràs més informació: <http://www.lecturafacil.net/content-management-es/43/44>
Recomanable llegir aquest article de Antonio Almoguera publicat a la web de ASPAYM Cantàbric el 07/04/2007: <http://www.aspaymcantabria.com/n398-facil-lectura-la-accesibilidad-invisible>

19 _ "Els **Sistemes Augmentatius i Alternatius de Comunicació (SAAC)** són formes d'expressió diferents al llenguatge parlat, que tenen com a objectiu augmentar (augmentatius) i/o compensar (alternatius) les dificultats de comunicació i llenguatge de moltes persones amb discapacitat."

poca incidència que han tingut dins la que pot ser la futura Llei d'Accessibilitat de Catalunya (20), on pràcticament ni se'ls anomena.

I què dir de conceptes que semblen haver sorgit fa ben poc com el de "wayfinding" (21) (que, simplificant, traduiríem com sistemes de senyalística i orientació), el disseny ambiental (22) o les "barreres actitudinals"(23),... Conceptes que sempre van existir, però que no havien quedat recollits a les lleis, o bé no havien estat batejats amb aquests noms.

Quelcom que potser també va influir en aquesta accessibilitat "esbiaixada" (encara que no fos de manera intencionada, per suposat), va ser que possiblement no totes les persones, tots els col·lectius, van tenir la ocasió de participar en igualtat de condicions (o no amb la mateixa intensitat) en la elaboració de les lleis i normatives (o en qualsevol altre espai de participació on es tractés l'accessibilitat en algun dels seus àmbits).

Quelcom que provocaria que al no poder fer arribar les seves demandes, no quedessin reflectides les seves necessitats a les lleis i normatives. Amb la qual cosa es perpetuaria la seva invisibilització i la seva possible exclusió social: la falta de participació provocaria falta de participació.

Això que ens sembla tant llunyà, encara avui es reflecteix a infinitat de situacions, com per exemple:

- Instal·lació de plataformes salva-escapes sense seient abatible (com les fa servir una persona que te dificultats d'equilibri i mobilitat, però no fa servir cadira de rodes?),
- Absència de lavabos accessibles (i que no siguin de pagament) a espais públics i de ús comunitari: quelcom indispensable per a que persones que necessiten fer ús d'ells amb freqüència (perquè necessiten sondar-se, medicar-se, conviuen amb cistitis intersticial, colon irritable, Crohn, ...) puguin participar socialment i de manera activa en moltes activitats quotidianes. Quelcom que també seria de gran utilitat a famílies amb infants i a persones grans (incontinència).
- Manca d'espais amb ombra als dissenys urbanístics: quelcom beneficiós per a tothom a l'estiu (sobretot persones grans i infants), però imprescindible per a que persones amb problemes derivats de fotosensibilitat (24) (com, per exemple, persones amb lupus) puguin

"La **Comunicació augmentativa i Alternativa** (CAA) no és incompatible si no complementària a la rehabilitació de la parla natural, i a més a més, pot ajudar al èxit de la mateixa quan és possible. No s'ha de dubtar a l'hora d'introduir-la a edats temperanes, tan aviat com s'observin dificultats en el desenvolupament del llenguatge oral, o poc després de qualsevol accident o malaltia que hagi provocat el seu deteriorament. No existeix cap evidència de que l'ús de CAA inhibeixi o interfereixi en el desenvolupament o recuperació de la parla".

[traducció pròpia] Extret de la web ARASAAC, on trobaràs més informació: <http://www.catedu.es/arasaac/aac.php>

20 _ Consulta l'avantprojecte de la Llei d'Accessibilitat de Catalunya (2013) aquí:

http://www20.gencat.cat/docs/bsf/01Departament/04Legislacio/Destacat_dreta_Info_publica/Documents/avantprojecte_llei_accessibilitat/avantprojecte_llei_accessibilitat.pdf

21 _ Per saber més sobre el "**wayfinding**", recomanable llegir aquest post de César García:

<http://www.cesargarcia.com/inquietudes/index.php/2011/04/05/wayfinding-o-de-como-no-perderse-por-el-camino/>

També aquest article de "La Ciudad Accesible": <http://laciudadaccesible.ideal.es/arti-tecnicos/1215-wayfinding-disenio-de-sistemas-de-orientacion-espacial.html>

I el text de Dimas García Moreno al capítol 2 "Diseños de sistemas de orientación espacial" de la següent publicació:

FUNDACIÓN ONCE, FUNDACIÓN ARQUITECTURA COAM. Accesibilidad Universal y Diseño para todos. Arquitectura y urbanismo. Madrid: Editorial Fundación ONCE, 2011. ISBN: 978-84-88934-47-5

<http://www.fundaciononce.es/ES/Publicaciones/editorialFO/Paginas/Buscador.aspx?TSMEIdPub=185>

22 _ Disseny ambiental i demència:

http://www.wisdem.org/sites/default/files/manifestos/disenio_ambiental_manifiesto.pdf

23 _ La nova Llei d'Accessibilitat de Catalunya per fi reconeix aquestes barreres a l'article 3.1.c).c).

24 _ La **fotosensibilitat** és una resposta exagerada a la llum, generalment llum solar, que es manifesta minuts, hores o dies després de la exposició, i que pot persistir durant un temps variable. A moltes persones una simple

fer vida al carrer durant el dia a aquesta època de l'any.

- Una cosa que fins ara per manca de coneixement i sensibilització en torn als valors de vida independent, només es solia fer a residències i institucions, i no a habitatges: calcular espais més amplis a determinats llocs de vivendes adaptades a persones que requereixen més intensitat de suports, per l'ús d'assistència personal (s'ha de comptar amb l'espai que ocupen dos persones més els suports tècnics que es precisen).
- Els paràmetres antropomètrics (mesures de les persones) presos com a referència a les lleis d'accessibilitat (inclosa la Llei 20/1991 catalana) en quan a persones usuàries de cadires de rodes, son les mesures d'una persona més aviat atlètica que fa servir una cadira de rodes manual. Obviant així les característiques i mesures de les persones que utilitzen cadires de rodes elèctriques, de dimensions més grans i necessiten, per exemple, major amplada de pas a les portes i major radi de gir (mínim 1,50 m de diàmetre). Per no parlar dels casos en els que directament només s'ha pres la mesura de la cadira de rodes, sense la persona. O la persona en una postura totalment passiva i replegada sobre si mateixa, sense tenir en compte que en molts casos sobresurten de la cadira tant els peus com els braços. Cosa que incrementa també l'amplada de pas necessària.

Vinculat a aquest últim punt ens trobaríem amb el que podríem anomenar "intent d'estandarditzar la diversitat": és a dir, tan sols ja amb el símbol internacional d'accessibilitat (SIA) ⁽²⁵⁾, que pràcticament no ha variat des de que va aparèixer a l'annex III del Decret 100/1984 sobre supressió de barreres arquitectòniques ⁽²⁶⁾, veiem que pot semblar que l'estàndard de persona que es beneficia de l'accessibilitat és un individu d'edat mitjana, usuària de cadira de rodes manual, probablement home.

Encara que en realitat el símbol és totalment asexual, cosa que reflecteix també molts valors socials i deixa en evidència molts prejudicis que continuen existint avui dia. Dels que deriva l'absència d'accessibilitat a espais, serveis i elements que tenen a veure tant amb la infància, la maternitat, la sexualitat, ... como a qualsevol altre dimensió quotidiana on no s'hagi previst que la persona tingui el mateix format que el establert per aquest símbol d'accessibilitat (SIA). La qual cosa posa de manifest que l'accessibilitat també ha evolucionat a diferents ritmes segons la edat (etapa de la vida), gènere, diversitat funcional, ...

En realitat, aquest intent d'estandarditzar la diversitat humana, actualment el tornem a trobar a la polèmica sobre l'accés a serveis de transport públic de persones que utilitzen scooters o altres ajudes tècniques similars: l'espai reservat al bus es va plantejar inicialment només per a per a persones amb cadires de rodes "estàndard".

El mateix passa a alguns serveis de transport ferroviari o aeri, on s'han denunciat casos de discriminació per restringir el dret a viatjar només a aquelles persones que es corresponguessin amb un "estàndard de discapacitat" determinat per la empresa, vulnerant

exposició al sol a ple dia a l'estiu els hi pot provocar ampolles, descamacions, taques, nafres, ... que solen ser molt molestes i doloroses.

Més informació a la web de la Associació Espanyola de Reumatologia (SER):
<http://www.ser.es/wiki/index.php/Fotosensibilidad>

25 _ El símbol internacional d'accessibilitat (SIA) consisteix en un quadre blau amb la imatge estilitzada d'una persona en cadira de rodes en color blanc. Va ser dissenyat per Susanne Koefoed el 1968. El seu disseny, estil, forma i proporció s'ha de correspondre amb la norma UNE 41501:2002.

Trobaràs més informació sobre els símbols d'accessibilitat a la fitxa 7.2 d'aquesta publicació: ALIDES (Coord); CEAPAT; IBV. Pregúntame sobre accesibilidad y ayudas técnicas. Madrid:IMERSO, IBV, 2005. ISBN: 84-95448-11-4

http://www.ceapat.es/ceapat_01/centro_documental/productos_apoyo/IM_036183

26 _ Consulta l'annex III, del decret 100/1984 de 10 d'abril, on es parla del símbol d'accessibilitat aquí:

http://www20.gencat.cat/portal/site/portaljuridic/template.PAGE/menuitem.d15a4e5dfb99396dc366ec10b0c0e1a0/?javax.portlet.tpst=ba5f51819ed19d6c56159f10b0c0e1a0&javax.portlet.prp_ba5f51819ed19d6c56159f10b0c0e1a0=action%3Dfitxa%26documentId%3D234753%26mode%3Dsingle%26searchId%3D2286993%26language%3DcaES&javax.portlet.begCacheTok=com.vignette.cachetoken&javax.portlet.endCacheTok=com.vignette.cachetoken

així el dret a la mobilitat d'altres moltes persones.

Moltes d'aquestes situacions han vingut donades la majoria dels casos per "l'esquema" inicial que es va plantejar, on es distribuïa a les persones segons si la "discapacitat" considerada era física, visual, auditiva, intel·lectual o de salut mental. O bé, si s'evidenciava que era impossible encasellar a la persona a una sola "caixa" amb una sola "etiqueta" concreta, se la col·locava al "calaix desastre": el de la "pluridiscapacitat".

Aquest esquema de diagnòstics, fortament arrelat, encara avui es pot veure reflectit en la manera en que estan organitzades la majoria d'entitats del tercer sector social vinculades: cadascuna d'elles va treballar i segueix treballant els temes d'accessibilitat moltes vegades per la seva conta, sense vincular-se a la resta de persones i entitats d'aquest "esquema", sense un diàleg obert i fluid amb totes les parts i agents que intervenen. Cosa que desemboca en innumerables vegades en rectificar inevitablement varies vegades una mateixa obra o projecte perquè la solució adoptada per un col·lectiu, era perjudicial per un altre. Un exemple: el que ha succeït moltes vegades amb els anomenats "paviments podotàctils" (²⁷), que acaben per entorpir el pas de persones que fan servir croses o bastons, o utilitzen cadires de rodes. O a contrari: molts carrers –sobretot a cascs antics- de plataforma única (circulen a la mateixa alçada cotxes i vianants), encara sent quelcom beneficiós per a persones usuàries de cadires de rodes (més amplada de pas), si no es senyalitza adequadament per on han circulen els cotxes, poden ser un perill per a altres persones (dificulten la orientació a persones cegues o amb baixa visió, ...).

Aquest esquema de "disminucions" és quelcom que tornem a trobar a ple any 2013, al text de la que probablement sigui la futura Llei d'Accessibilitat de Catalunya, on es torna a traçar una línia divisòria entre "normals" i "no normals" a l'article 3.d. Obviant un altre cop, per tant, que l'accessibilitat és un benefici per a totes les persones i que té a veure, per definició, amb tota aquesta ciutadania i la seva diversitat.

El risc directe de treballar en base a una disminució, en base a un diagnòstic concret, quan s'han de dissenyar o tractar espais/serveis públics (o de ús comunitari), és evident. En primer lloc s'eludeix que les persones no són merament diagnòstics mèdics concrets: són persones completes, amb drets. I cada una d'elles té multitud de característiques i – important- multitud d'inquietuds, gustos i valors. Donats tant per factors personals com culturals, de gènere, pel moment de la vida en el que es troben, ...

Pel que fins i tot quan es tracta d'actuacions molt específiques en l'entorn d'una persona concreta, aquest esquema de "disminucions" no ens serà útil perquè haurem de regir-nos per una planificació centrada en la persona (en aquesta persona concreta, no en un estereotip de persona). És a dir: si la persona té "catarates" als ulls i artrosi, i el seu color preferit és el vermell, no es pot obviar cap d'aquestes tres coses (i moltes altres) quan se li adapti el bany de casa seva.

Però, tenint en compte tot això, com pot ser possible que algunes aplicacions per a telèfons mòbils (apps) sobre accessibilitat, no es pugui escollir a la vegada les opcions de baixa visió i dificultat de comprensió?

En segon lloc, si es vol fer una acció, per exemple, a un espai públic (posats: la plaça del poble), no és de lògica tenir en compte tota la ciutadania, tota la seva diversitat en quan a edats, cultures, gènere, maneres de funcionar ...?

A accessibilitat, com en altres àmbits, passar realment de treballar en base al model mèdic-rehabilitador (pel que només es permet a les persones participar a la societat i exercir

27 _ **Paviments podotàctils:** són les rajoles amb textures (ratlles, botons, ...) o altres marques que es fan al terra, que serveixen per a orientar a les persones amb ceguera o dificultats visuals, per exemple, als carrers (els trobaràs als passos de vianants), o a les andanes del metro (encaminaments), ...

els seus drets si estan "curades", si es corresponen amb "l'estàndard" acordat) a la pràctica del model social de la diversitat (al que s'accepta, respecta i valora la diversitat humana), implica deixar de basar lleis, normatives i paràmetres d'accessibilitat en rígids esquemes fonamentats en diagnòstics mèdics.

Per passar a parlar de diversitat, i anar descobrint la diversitat de la diversitat.

Ja que, en realitat, per a qui estan fetes les coses? Per a qui dissenyem els nostres pobles i ciutats, per a persones reals o per a un ideal de persona que hem construït? Fins i tot si sumem les dades estadístiques, els resultats no quadren ni amb l'estereotip de persona mediàtica ni amb l'estereotip de la mitja aritmètica:

Segons dades del institut nacional d'estadística (INE), el 21,71% de la població d'Espanya té més de 60 anys, el 8,51€ té un certificat de discapacitat, el 1€ són dones embarassades, el 2% son nadons que van en cotxet, el 7,66% són menors de entre 3 i 10 anys, el 63,91% conviu amb algun tipus d'afectació reumàtica ⁽²⁸⁾ i el 100% de la població té risc de patir una caiguda i fer-se un esquinç , fractura, ..

Dissenyar per a les persones implica conèixer les persones i la seva diversitat: La diversitat de maneres de moure's, percebre, comunicar-se, comprendre, sentir, ... Dissenyar per la ciutadania, implica conèixer aquesta ciutadania, tenir-la en compte i no excloure-la. Anar més enllà de certificats oficials on s'indiquen percentatges de limitacions. Més enllà de les línies corbes que dibuixa la campana de Gauss sobre el paper. Per passar de diagnòstics a característiques: les de la ciutadania en el seu conjunt. I a partir d'aquí determinar quines poden ser les característiques més adequades que han de tenir els espais, productes, dispositius i serveis per a que siguin accessibles per a totes les persones. És a dir: treballar, per exemple, en base a criteris com els DALCO (deambulació, aprehensió, localització i comunicació) ⁽²⁹⁾

Com a conclusió, ens hauríem de remetre al concepte europeu d'accessibilitat ⁽³⁰⁾, que ja es va formular en 1987, i que al 1996 declara que l'objectiu de l'accessibilitat "... és la consecució d'un entorn que sigui còmode, segur i del que pugui gaudir tothom, incloses les persones amb discapacitat", i que " el principis de disseny universal rebutgen la divisió entre persones capacitades i discapacitades".

1. a). Propostes dirigides a las entitats del tercer sector social

- **La accessibilitat és un dret**, per tant s'ha de ser coherent amb això, tant en el discurs de la entitat i/ o col·lectiu, com en les accions que es desenvolupin. Ser conseqüents amb això en la actitud que mostrem: ser pro-actius i constructius, però no perdre de visat que no es tracta de beneficència o caritat, si no de justícia social: allò que es sol·licita i pel que es treballa és per al ple exercici dels drets humans que es tenen pel simple fet de ser una persona. És quelcom molt elemental, però vital. I que no només s'ha de tenir interioritzat per membres de junta directiva, si no també per persones voluntàries, implicades en la entitat i, sobretot (i molt important), el mateix equip tècnic que puguem tenir. Pot semblar estrany, però és quelcom que no sempre es dóna a les entitats socials.
- La diversitat funcional **no és una minoria**, és una realitat. I ens ho hem de creure, perquè existeixen suficients dades que ho demostren.

28 _ Segons estudis de la societat espanyola de reumatologia (SER): http://www.ser.es/actualidad/Informes_Estadisticos.php

29 _ Trobaràs més informació sobre els criteris DALCO aquí: http://www.libreacceso.org/downloads/Norma_UNAE.pdf

30 _ Concepte Europeu d'Accessibilitat: http://www.ceapat.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/concepto_europeo_de_accesibili.pdf

A la vegada que hem d'acceptar, valorar i respectar aquesta diversitat.

S'ha de procurar no crear discriminacions dintre de les discriminacions que ja existeixen: és absurd comparar-se els uns als altres i discutir sobre qui té més dret a fer servir un taxi accessible, si una persona gran amb artrosi usuària de cadira de rodes o una persona amb lesió medul·lar.

Aquestes situacions conflictives (perfectament evitables) en fan perdre força, energia, recursos i credibilitat quan treballem l'accessibilitat. El dret a la mobilitat s'ha de garantir a totes les persones.

- Revisar els continguts, formats i valors de les **activitats de sensibilització/ conscienciació** que oferim des de les entitats. Així com també les formacions que moltes vegades també es porten a terme. Realment reflecteixen la diversitat? Seguim perpetuant estereotips? (mediàtics, d'autosuperació que frega la "superpersona" i la heroïtat, ...). Perpetuem aquesta classificació de deficiències (discapacitat física, visual, auditiva, ...) en contes d'educar realment en els valors de la diversitat? La millor activitat de sensibilització és la convivència, el coneixement mutu i el respecte: per tant no s'ha d'oblidar mai que els majors recursos s'han de fer servir per treballar per la veritable inclusió (ja des de les escoles) i la educació en valors de la diversitat in situ.
- Està clar que cada "discapacitat" concreta, com cada persona concreta, requereix que l'espai/producte/ servei tingui unes característiques concretes. Això és innegable. D'aquí que per treballar des de la diversitat humana, sigui imprescindible gestionar uns bons **processos de participació** tant interns (dintre de les associacions) com externs, per tal de poder trobar solucions consensuades pel màxim nombre de parts implicades (quantes més, millor). Quelcom que també permetrà optimitzar recursos. La participació és un tema complex, però imprescindible.
- Diversitat funcional és un concepte que no té perquè anar vinculat al de malaltia. Però, en els casos en els que si ho està (per exemple, persones amb hipertensió pulmonar), ens trobem amb que moltes de les conegudes com "associacions de pacients" encara estan ancorades al model mèdic-rehabilitador i no han avançat cap al model social de la diversitat. En molts casos perquè el vincle amb l'àmbit de salut és ineludible i implica un canvi de valors important: una mena de procés d'apoderament i autodeterminació tant personal com col·lectiu, i tant de les persones que formen la base social de les entitats com de les que formen part de les mateixes juntes directives. Tot això implica que molts col·lectius no estiguin presents en gran nombre d'espais de participació en els que es treballa l'accessibilitat i el disseny inclusiu, amb la qual cosa les seves necessitats i característiques no son tingudes en compte i, per tant, es segueix perpetuant la seva invisibilització i discriminació. ¿O per aquestes persones que comentàvem amb hipertensió pulmonar, per exemple, no seria important que a molts carrers hi hagués més bancs per assentar-se i llocs adequats per a descansar? ¿o no és igual d'important per elles també que hi hagi ascensors a les estacions de metro? Per tot això, si som una d'aquestes "associacions de pacients", caldria preguntar-nos: ¿participem a espais on es treballa l'accessibilitat? ¿no és quelcom realment important també per a nosaltres?
- Ja que la diversitat la creem entre totes les persones, i la accessibilitat beneficia a tota la ciutadania, hem de treballar tenint en compte que l'accessibilitat i el disseny inclusiu han d'estar presents a totes les etapes de la vida de les persones (des de la infància a la vellesa), ha d'incorporar també la perspectiva de gènere, la diversitat cultural, ...per la qual cosa és recomanable crear aliances entre col·lectius i entitats, per tal de trobar punts comuns de treball i unir forces. Per exemple: per a entitats que treballen amb diversitat cultural, els hi podria ser d'utilitat conèixer eines de comunicació disponibles a ARASAAC

(³¹), de la mateixa manera que poden ser bàsiques per a les entitats que treballen la inclusió social i educativa d'infants amb trastorn de l'espectre autista (TEA).

- **Cuidar el llenguatge** que fem servir, però a la vegada evitar la "prostitució" dels conceptes. És a dir: per coherència, no es pot utilitzar el terme "diversitat funcional" i alhora realitzar pràctiques segregadores.
Poso un exemple: ser una entitat cultural de lleure inclusiu i organitzar activitats lúdiques específiques només per a grups de persones sordes (única i exclusivament).
Cal treballar per garantir els suports i recursos necessaris per a que qualsevol persona pugui gaudir de l'activitat en igualtat d'oportunitats.
Dur a terme accions del tipus comentat, fa que el discurs inclusiu perdi força i credibilitat.
- Exigir la realització d'estudis antropomètrics i biomecànics més rigorosos i inclusius, que abordin la diversitat funcional de la ciutadania. Un cop fets, s'han de difondre entre tots els col·lectius implicats (inclòs el tercer sector social, col·legis i biblioteques professionals, centres de documentació, ...) i ser d'accés públic i gratuït (o de molt baix cost) per a tota la ciutadania.

1. b). Lectures recomanades

Bioètica i diversitat funcional

- ARNAU, Soledad. **Del aborto "eugenésico" al aborto "post -parto". Reflexiones desde una Filosofía para la Paz en clave feminista y de diversidad funcional.** *Dilemata: Revista Internacional de éticas aplicadas.* [revista a internet] 2012, núm. 9, p. 193-223.
<http://www.dilemata.net/revista/index.php/dilemata/article/view/153/147>
- PALACIOS, Agustina; ROMAÑACH, Javier. **El modelo de la diversidad : La Bioética y los Derechos Humanos como herramientas para alcanzar la plena dignidad en la diversidad funcional.** Santiago de Compostela: Edicions diversitas, 2006. ISBN:978-84-964-7440-2
http://www.diversocracia.org/docs/Modelo_diversidad.pdf
- PETRICCA, Ángel. *Máximo Sandín: El darwinismo convirtió la biología en una visión sórdida y cruel de la vida.* 20 minutos .es [diari online], 31 de octubre de 2013, secció nacional.
<http://www.20minutos.es/noticia/1960566/0/biologia/evolucion/darwinismo/>
- SNYDER, Sharon; MITCHELL, David. **La eugenesia a ambos lados del atlantico.** *Intersticios: Revista Sociológica de Pensamiento Crítico.* [revista en internet] 2009, núm. 2, Vol. 3.
<http://www.intersticios.es/article/view/4546/3175>

Ergonomia, disseny i diversitat funcional

- BUSTAMANTE, Antonio: **Ergonomía, antropometría e indeterminación.** Barcelona: Facultad de Psicología de la Universitat de Barcelona, 2004. Anuario de Psicología 2004, vol. 35, nº4, 439-460.
Disponible aquí en format PDF no accessible:
<http://www.raco.cat/index.php/anuariopsicologia/article/viewFile/61798/96262>

31 _ ARASAAC, Portal Aragonès de la Comunicació Augmentativa i Alternativa: <http://www.catedu.es/arasaac/>

- HAMRAIE, Aimi. **Designing Collective Access: A Feminist Disability Theory of Universal Design**. *Disability Studies Quarterly: the first journal in the field of disability studies* [revista a internet] 2013, núm. 4, Vol. 33.
<http://dsq-sds.org/article/view/3871/3411>
- INSTITUTO DE BIOMECÁNICA DE VALENCIA (IBV). **Ergonomia y discapacidad**. Valencia:IBV, 2004.
Pots trobar-lo a la llibreria del IBV: http://www.ibv.org/en/libreria/catalogo-de-publicaciones/publicacion/show_product/94/37
- VALERO CABELLO, Eperanza. **Antropometría**. Ministerio de Trabajo e Inmigración, Centro Nacional de Nuevas Tecnologías, Instituto Nacional de Seguridad e Higiene en el Trabajo.
<http://www.insht.es/Ergonomia2/Contenidos/Promocionales/Diseno%20del%20puesto/DTEAntropometriaDP.pdf>
- WIJK, Maarten; VAN ZUYLEN, Marjan (coord.); **Concepto europeo de accesibilidad**. Madrid: CEAPAT, 1996.
http://www.ceapat.es/InterPresent1/groups/imsero/documents/binario/concepto_europeo_de_accesibili.pdf

1. c). Recursos d'interès

- Web del "Instituto Nacional de Estadística" (INE) on està la "**Encuesta sobre Discapacidades, Autonomía personal y situaciones de Dependencia 2008**" (EDAD):
<http://www.ine.es/jaxi/menu.do?L=0&type=pcaxis&path=%2Ft15/p418&file=inebase>
- Dades estadístiques sobre las persones beneficiàries de la accessibilitat i el disseny inclusiu a España: "**Las personas con discapacidad y otros beneficiarios de la mejora de la accesibilidad**", en pág. 53 (Parte 1: el diagnóstico.) del documento: IMSERSO. *I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012*. Madrid: Ministerio de Trabajo y asuntos sociales, la secretaria de Estado de servicios sociales, familias y discapacidad, Instituto de mayores y servicios sociales, 2004. NIPO: 209-04-006-7.
<http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO12610/pndaa.pdf>
- Web del **col·lectiu Punt 6**:
Agrupació que treballa, des de la perspectiva de gènere, per una ciutat que sigui el reflex d'una societat que és diversa, acceptant que aquesta diversitat pugui construir els seus espais de manera inclusiva.
<http://punt6.wordpress.com/>
- Projecte "**All age city**", de Andrés Jaque i Moho arquitectos TISSPASS:
<http://allagecity.com/2011/03/03/all-age-city/>

2. De la supressió de barreres al disseny universal i l'accessibilitat integral.

"El bon disseny capacita, el mal disseny discapacita".
Declaració EIDD de Estocolm – 9 maig de 2004 ⁽³²⁾

32_Consulta i descarregat la **declaració de Estocolm del EIDD** a aquesta pàgina (selecciona el idioma al panell de la dreta): <http://www.designforall.europa.org/Design-for-All/EIDD-Documents/Stockholm-Declaration/>

Al mateix temps que es va anar forjant el canvi de valors per passar de la "minusvalidesa" a la diversitat humana, inevitablement s'ha anat evolucionant en la manera de tractar l'accessibilitat, per passar de la "supressió de barreres" (rectificar a posteriori errades que provoquen discriminació) al disseny universal o disseny per a tothom (també anomenat disseny inclusiu) i l'accessibilitat integral.

És a dir, per una banda, fer que tot allò que es vagi a dissenyar, construir, fabricar, ... ja sigui **accessible des de un principi** per al màxim número de persones possibles, tenint en compte la diversitat humana: diversitat de cossos i maneres de funcionar, les diferents necessitats i inquietuds, la importància de tot això promogui la autonomia i la participació social en igualtat d'oportunitats, ... Evitant així despeses posteriors per haver d'arreglar allò que no es va planificar – o no es va planificar adequadament- ⁽³³⁾ i que moltes vegades acaba per ser un arranjament provisional (que malauradament acaba sent definitiu) o quelcom inutilitzable. Costos que al final solen recaure a la mateixa persona que pateix la discriminació per falta d'accessibilitat, i incrementen el greuge comparatiu de cost de vida que sofria. ⁽³⁴⁾

Per una altra banda, en quan al concepte de **accessibilitat integral**, es comença a tenir en compte que l'accessibilitat he de tractar-se des de un punt de vista global al conjunt de qualsevol projecte (del tipus que sigui), on s'han d'atendre tots els elements que intervenen i la seva interrelació: l'accessibilitat com a cadena, com quelcom integral. ⁽³⁵⁾

La qual cosa comporta, en molts casos, parlar d'accessibilitat i disseny de serveis.

És a dir: s'intenta, per exemple, quan es tracta d'un museu, d'anar més enllà de l'accessibilitat a l'edificació, per tractar l'accessibilitat des de la perspectiva dels serveis culturals, educatius i de tot tipus que s'ofereixen.

Tenint en compte tots els passos que han de fer les persones per gaudir d'aquests serveis: des de l'accés a la informació prèvia, localitzar el lloc, arribar fins allà, accedir, comprar entrades, circular per l'interior, accedir a la informació i activitats que es desenvolupen, ... I, per què no, treballar al mateix museu.

Encara que l'exemple més clar per parlar de l'accessibilitat com a cadena el podem trobar a un servei de transport com pot ser el del bus urbà: no només ha de ser accessible el bus (el vehicle), si ni també la parada (marquesina i entorn urbà) al punt de sortida i al de destinació, l'accés al bus (rampa o plataforma), el procés de compra i validació del bitllet, tots els elements de comunicació que es requereixin dins i fora del bus, ...

I, com no, sempre ha d'estar present un factor clau per a que aquesta cadena d'accessibilitat no es trenqui (i es vegi desvirtuat tot allò aconseguit): el **manteniment** de tots aquests elements en bon estat. Quelcom que, per fi, ha quedat recollit als esborranys de la nova Llei d'Accessibilitat de Catalunya.

Aquesta evolució de valors i conceptes (a la que probablement també va influir la

33 _Al punt 2.3 (pàg.22) d'aquest estudi "Repercusión social de la mejora de Accesibilidad en los edificios de uso privado y demanda de viviendas adaptables: un estudio económico" trobaràs informació sobre els costos a posteriori de l'accessibilitat.
<http://www.iuee.eu/pdf-publicacio/111/tOEyLi93gMmwJhb5yOFz.PDF>

34 _ "Estudi del greuge comparatiu econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona: El sobreesforç econòmic que origina la discapacitat" fet per l'Ajuntament de Barcelona l'any 2006:
<http://www.coamificio.es/Recursos/documentos/documentos6.pdf>
http://w110.bcn.cat/portal/site/ObservatoriSocialBarcelona/menuitem.1e2a941c6f7d819f15ab4f5620348a0c/?vgnextoid=0000000479636067VgnV6CONT0000000000RCRD&lang=es_ES

Estudi europeu sobre el greuge comparatiu del col·lectiu de persones discriminades per diversitat funcional en relació a les polítiques d'austeritat a Europa, fet l'any 2012 per EFC (European Consortium of Foundations on Human Rights and Disability): "Assessing the impact of European governments' austerity plans on the rights of people with disabilities" http://www.efc.be/programmes_services/resources/Documents/Austerity2012.PDF

35 _Trobaràs més informació sobre les cadenes d'accessibilitat al capítol 11 (pàg. 131) d'aquesta publicació: ALONSO LÓPEZ, Fernando (coord.). ACCEPLAN. Plan de accesibilidad 2003-2010. Libro Blanco. 2003. Descarrega-te-la aquí:
http://www.ceapat.es/ceapat_06/centro_documental/accesibilidad/accesibilidad_entorno/IM_037110_06

tasca al voltant de la CIF i la seva aprovació en 2001 per la OMS)⁽³⁶⁾, és quelcom que podem observar simplement donant un cop d'ull als noms de les lleis i els decrets al llarg del temps. Comparant també els seus continguts, podem comprovar que ha estat molt més que un canvi al llenguatge (sense treure-li importància): l'accessibilitat passa de ser només percebuda com a una línia més a una agenda política específica i especial, a ser quelcom que comença a incorporar-se a totes les disciplines i àmbits que estan implicats a l'hora de fer-la una realitat. I les persones discriminades passen de ser ens passius a ser subjectes actius, conscients de ser ciutadania de ple dret. A la vegada que la societat (malgrat encara amb reticències) comença a conèixer, acceptar, respectar i valorar la diversitat humana: la mateixa convivència educa en els valors de la diversitat i ajuda a conscienciar sobre la importància de l'accessibilitat i les conseqüències que té la seva absència.

Malgrat això, s'ha de reconèixer que encara avui dia seguim arrossegant certa desvinculació entre els diferents àmbits i agents que influeixen en que l'accessibilitat sigui una realitat per a tota la ciutadania. Cosa que es tradueix en dificultats contínues, moltes vegades derivades per manca de coordinació, contacte i treball conjunt. Aspectes que anirem analitzant.

Ja l'any en 1989 Ron Mace⁽³⁷⁾, arquitecte usuari de cadira de rodes i director de *The Center for Universal Design*⁽³⁸⁾, va definir el que seria el disseny per a tothom com "la creació de productes i entorns dissenyats de manera que siguin utilitzables per totes les persones en la major mesura possible, sense necessitat d'adaptacions o dissenys especialitzats".⁽³⁹⁾

A la LIONDAU⁽⁴⁰⁾, l'any 2003, es parlava del disseny per a tothom com quelcom indispensable per a garantir a priori l'accessibilitat de qualsevol entorn/servei/producte i estalviar costos (de tot tipus, no només econòmics, si no humans –drets- i socials).

Per tal d'orientar sobre com dur a terme aquesta manera de dissenyar, des del mateix "The Center for Universal Design" durant la dècada dels noranta es va treballar per concretar els que s'anomenarien principis de disseny universal⁽⁴¹⁾: ús equitatiu, ús flexible, ús simple i intuïtiu, informació perceptible, tolerància al error, mínim esforç físic i dimensions adequades d'aproximació i ús.

Als que a l'actualitat podríem sumar les característiques que va determinar el Institut de Biomecànica de València (IBV)⁽⁴²⁾ que han de tenir els productes ben dissenyats: utilitat, eficiència, durabilitat, aspecte agradable, preu realista, facilitat d'ús i seguretat. Aquests dos últims (facilitat d'ús i seguretat), podríem dir que coincideixen amb dos dels anteriors que proposava "The Centre for Universal Design" (ús simple i intuïtiu i tolerància al

36 _ La *Classificació Internacional del Funcionament, de la Discapacitat y de la Salut (CIF)* insisteix en que la discapacitat és el resultat de la interacció de les persones amb l'entorn, amb les barreres de tot tipus que existeixen. Més informació a aquests dos enllaços:

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs352/es/>
http://www.conadis.salud.gob.mx/descargas/pdf/CIF_OMS_abreviada.pdf

37 _ Llegeix la biografia de **Ron Mace** (1941-1998) en anglès aquí:
http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_us/usronmace.htm

38 _ Web de "The Center for Universal Design" de la NC State University:
<http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/index.htm>

39 _ Definició extreta de la mateixa web de "The Center for Universal Design":
http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/about_ud/about_ud.htm

40 _ Consulta la Llei 51/2003, de 2 de desembre, de igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de las persones con discapacitat (LIONDAU) aquí (article 2):
<http://www.boe.es/boe/dias/2003/12/03/pdfs/A43187-43195.pdf>

41 _ Consulta i descarrega't aquí un document on s'expliquen els set principis de disseny universal creats per "The Center for Universal Design", N.C. State University, al 1997.
<http://www.ub.edu/integracio/Lleis/Internacional/Disenny%20universal%20202.0.pdf>

42 _ INSTITUTO DE BIOMECAÁNICA DE VALENCIA (IBV). 2.2. Características de un producto bien diseñado. En INSTITUTO DE BIOMECAÁNICA DE VALENCIA (IBV). *Ergonomía y discapacidad*. Valencia: IBV, 2004. p.39-46.

error).

L'IBV va incloure factors que inicialment no es van tenir en compte ⁽⁴³⁾, però que la experiència ha evidenciat que són iguals d'importants (sobretot estètica i preu adequat). Per tant, podríem dir que en realitat haurien de tenir-se en compte no 7 principis, si no la suma: dotze.

Per una altra banda, uns criteris que poden facilitar treballar en base a aquests principis o característiques que hem numerat a l'hora de dissenyar (sobretot espais o serveis), són els criteris DALCO creats per AENOR (Deambulació, Aprehensió, Localització i Comunicació) ⁽⁴⁴⁾. Així com també la segona part d'aquesta norma: la UNE 170001-2:2007 sobre sistemes de gestió de l'accessibilitat. ⁽⁴⁵⁾

Fins aquí una bona base teòrica, però què passa amb la pràctica? L'experiència ens evidencia que la realitat professional del disseny i l'arquitectura (en més casos dels que volguéssim), es troba sotmesa a la lògica del sistema capitalista: ha de ser quelcom econòmicament rentable, més que responsable.

Més enllà de la percepció totalment deteriorada que té la ciutadania sobre el que és el disseny. Perquè, què és el que li ve al cap a qualsevol persona de a peu quan sent o llegeix la paraula disseny? Si som sincers, probablement sigui una barreja d'adjectius com extravagant, car (caríssim!), inútil, quelcom merament estètic, de revista, ... D'aquí allò que es sol dir de "és que ... és de disseny!". Quan la veritat és que tot té un disseny. Per la qual cosa tot (absolutament tot) és "de disseny", perquè tot està dissenyat. Amb més o menys encert, però dissenyat està.

La línia entre art i disseny/arquitectura, la relació entre estètica i funció, és quelcom sobre el que s'ha discutit al llarg del temps innumerables vegades. Però és un debat que necessita ser reprès perquè segueix sent un tema vigent a l'actualitat i repercuteix directament en l'accessibilitat (malgrat no siguem conscients). Només cal passejar per les nostres ciutats per adonar-nos-en.

Quelcom sobre el que l'arquitecte i doctor honoris causa Federico Correa va dir a una entrevista: "L'arquitectura ha de servir la societat; si no, és menyspreable". ⁽⁴⁶⁾

Però, si a la infravaloració professional de la que es parteix, se li sumen els mites generals de l'arquitectura i disseny, i els propis mites relacionats amb l'accessibilitat i el disseny inclusiu (lleig, car, ...), s'obté com a resultat una col·lecció de prejudicis bastant interessant, extensa i fins i tot creativa.

El primer "contra" amb el que ens topem quan anem a parlar d'accessibilitat i disseny inclusiu és l'econòmic (infaible, més als temps que corren).

Ja sigui derivat per obres de reforma (de vegades estructurals) que han de fer-se perquè al conjunt arquitectònic no es va contemplar l'accessibilitat (en realitat, més aviat no es va contemplar les persones usuàries d'aquell entorn); ja sigui derivat de les ajudes tècniques o la inversió tecnològica que s'ha de fer per a que l'entorn sigui accessible.

43 _ Encara que si es comenta a la mateixa publicació d'aquests 7 principis que "Els dissenyadors han d'incorporar altres consideracions com economia, enginyeria, cultura, gènere i aspectes ambientals als seus processos de disseny". [Traducció pròpia].

44 _ Trobaràs més informació sobre els criteris DALCO aquí:
http://www.libreacceso.org/downloads/Norma_UNAE.pdf

45 _ Els continguts de les normes UNE són de pagament, però pots llegir sobre elles al capítol 9 "Gestión de la accesibilidad Unjversal" escrit per Juan Novillo Höpfner (AENOR), de la següent publicació: FUNDACIÓN ONCE, FUNDACIÓN ARQUITECTURA COAM. Accesibilidad Universal y Diseño para todos. Arquitectura y urbanismo. Madrid: Editorial Fundación ONCE, 2011. ISBN: 978-84-88934-47-5
<http://www.fundaciononce.es/ES/Publicaciones/editorialFO/Paginas/Buscador.aspx?TSMEIdPub=185>

46 _ [Traducció pròpia]. Llegeix aquí la entrevista que va fer "La Vanguardia" a Federico Correa el 31/10/2008:
<http://www.lavanguardia.com/cultura/20081031/53570381557/la-arquitectura-debe-servir-a-la-sociedad-si-no-es-deleznable.html>

Més coses percebudes com a "contres" relacionades amb el disseny inclusiu podrien ser:

- La contractació puntual de professionals que puguin assessorar,
- La necessitat d'invertir en formació interna sobre accessibilitat,
- El requeriment de més temps per a adoptar aquestes noves mesures desenvolupament del projecte, o bé per a portar a terme metodologies de disseny participatiu, ...

Enfront això, com a "pros": més enllà de la responsabilitat professional o responsabilitat social corporativa, i l'acompliment de legislació i normativa vigent (i futura) , hi ha el respecte als drets humans de moltes persones.

Aspectes als que afegiríem que:

- Tots els canvis costen al principi, però son imprescindibles per avançar i evolucionar, tant a nivell personal com professional. Es tracta d'un aprenentatge inicial que dona lloc a l'adopció de nous hàbits positius que aporten un valor afegit al que es fa.
- Es garantirà tenir més públic, cosa que es tradueix en incrementar la quota de mercat. Un incís: no només estem parlant de les persones que tenen certificat de "discapacitat", si no també de tot el seu entorn (família, amics, parella, ...) i de qualsevol persona que temporalment pugui necessitar aquestes característiques d'accessibilitat.
- Afavorim la multiculturalitat d'allò que dissenyem: seran espais, productes i serveis més senzills, més intuïtius. Des de l'accessibilitat es pot (i s'ha de) abordar també la diversitat cultural.
- Estarem invertint en productes, entorns i serveis més segurs i saludables per a tothom. Potser no siguem conscients, però moltes vegades estarem duent a terme accions de prevenció de sinistralitat i de riscos laborals. Per exemple: amb un mostrador d'alçada adequada, evitarem que la persona que até faci hiperextensions continuades, alhora que no es generen discriminacions a persones usuàries de cadira de rodes o de talla baixa. Cosa que al mateix temps pot afavorir la inclusió laboral de les persones discriminades per diversitat funcional (recordem el 2% que marca la LISMI) (⁴⁷)
- Les adaptacions a posteriori (sobretot estructurals) per no haver tingut en compte l'accessibilitat des dels inicis, és el que realment pot suposar un cost elevat.

Per una altra banda, sobre els debats que sovint es generen al voltant del concepte "Accessibilitat desaparebuda" (⁴⁸), caldria comentar que no s'ha de confondre aquest concepte amb el fet de fer invisible allò que fa que el lloc o el servei sigui accessible.

És a dir: no s'han d'amagar, per exemple, les rampes d'accés a edificis (o les plataformes salva-escals que hi pugui haver), de tal manera que es provoqui que persones usuàries de cadires de rodes acabin o bé entrant a l'edifici per un accés que no és el principal o públic (la qual cosa ja és una discriminació), o bé deambulant llarga estona sense descobrir per on poden entrar.

Del que es tracta és d'harmonitzar (sobretot a nivell estètic), normalitzar, no d'ocultar o negar la diversitat. Més enllà de que si l'accessibilitat és visible, visibilitza. És a dir: les audioguies, signoguies i maquetes tàctils a museus, fan visibles altres maneres de percebre i comunicar-se.

És cert que socialment existeix una mena de rebuig (casi pànic) a les ajudes

47 _ Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'integració social dels minusvàlids.(LISMI):

https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1982-9983

48 _ Sobre la "Accessibilitat desaparebuda" ("Accesibilidad desaparebuda") l'arquitecte Enrique Rovira-Beleta diu: " ... una bona accessibilitat és aquella que existeix, però que passa desaparebuda als usuaris" [traducció pròpia]. Consulta més sobre el concepte en aquest document "La accesibilidad, es una cuestión de actitud":

<http://www.luisservia.com/fotos/REPORTAJES%20PDF/LA%20ACCESIBILIDAD.pdf>

tècniques, probablement degut tant a la seva manca d'estètica com a la càrrega negativa que culturalment se'ls hi ha associat.

Tothom al llarg de la nostra vida, d'una manera o una altre i en diferents graus, estem rebent suports constantment a tots els àmbits de la nostra quotidianitat.

Malgrat no siguem conscients, les ajudes tècniques formen part de la nostra vida: des del comandament a distància de la TV, fins als SMS, el raspall de dents elèctric, l'ascensor, ...

Per la qual cosa una bona opció seria dotar aquestes tecnologies de suport no només d'una nova estètica més agradable, si no també de noves històries, valors i significats.

Per posar un exemple: per què no percebem de la mateixa manera el disseny d'unes ulleres que el disseny d'unes croses?

Per últim, comentar que si el que es planteja és dissenyar en base a una necessitat per cobrir, és indispensable conèixer les persones, els col·lectius. Però en viu, no només a través de bibliografia i enllaços d'internet.

2. a).1. Propostes dirigides a les entitats del tercer sector social

- Ser realistes, analitzar les situacions i ser conscients de les dificultats i oportunitats amb les que ens podem trobar, ens pot ajudar a traçar millor una bona estratègia quan tractem l'accessibilitat. Informar-nos, preguntar **quines dificultats són les que realment també es troben els i les professionals** (arquitectes, dissenyadors, ...) a l'hora de treballar l'accessibilitat: és possible que no només siguin econòmiques, de valors o estètiques. És possible que hagin trabes administratives, manca de formació / informació, ... coses sobre les que les entitats del tercer sector puguin ajudar o influir per a que millorin.
- Com més **informació útil** tinguem (recollida tant de processos de participació interns i externs, com de bibliografia, contacte amb professionals, ...) millor: ens ajudarà a consolidar el nostre discurs (dotar-lo encara de més coherència) i tenir eines per defensar la viabilitat de les solucions que proposem.
- Intentar no promoure realitats paral·leles, tant amb les nostres pròpies accions com a entitat social, com quan treballem l'accessibilitat amb l'administració, operadors, etc. Una cosa es valorar, respectar i defensar que cada persona pot tenir necessitats específiques, i una altre és només fomentar activitats úniques i exclusives per a col·lectius concrets que facin que els aïllin encara més de la societat.

No crear guetos: abordar las complexitats amb creativitat (Ningú nega que moltes vegades sorgeixin dificultats, però ens les hem de plantejar com a quelcom que ens permet créixer i avançar).

1.b).2. Propostes par als col·lectius professionals que intervenen en l'accessibilitat

- Eliminar l'afany d'idolatria professional i diferenciar conscientment entre art i disseny (ja sigui industrial, arquitectònic, urbanístic, ...). Estètica, si. Però sense perdre funció i usabilitat.
- En realitat, en gran mesura (més de la que pensem) també depèn de nosaltres com a professionals, el factor humà i la qualitat d'allò que dissenyem, construïm, gestionem, .. Es tracta, més que de "Responsabilitat social corporativa", de "Disseny conscient" o **"Responsabilitat social professional"**: no oblidem que del nostre treball, del que fem, depèn que milers de persones puguin exercir els seus drets humans. I que, en el millor dels casos, també envellirem: dissenyem el món on ens agradaria viure quan siguem grans.

- **No crear realitats paral·leles**, però, ahora, no negar la diversitat. Si és necessari, compatibilitzar les actuacions amb suports específics que garanteixin la major autonomia possible de les persones que ho requereixin: el disseny inclusiu és augmentatiu.
- Sincerem-nos: aprenem a esborrar els nostres propis **prejudicis** i a construir nous valors. Els prejudicis generen la majoria de les barreres socials. La qual cosa es tradueix moltes vegades en no fer accessibles alguns serveis o espais perquè es considera que determinats col·lectius no els faran servir.
- Abordar l'accessibilitat i el disseny inclusiu **sense por**, com quelcom positiu: tots els canvis costen al principi, però és el que realment fa evolucionar la societat.
- Davant solucions tècniques de preus desorbitats, investiguem quines alternatives existeixen en tecnologies de baix cost, cultura lliure i codi obert. Sempre i quan serveixin per dotar a les persones de més autonomia de manera segura i amb qualitat. (Més informació al punt 3.3 del dossier).
- Existeixen diferents vies: quan es parla de disseny inclusiu (o disseny universal), potser no es tracta moltes vegades de trobar una solució única per a totes les persones (que, inconscientment, potser tendiria a "estandarditzar" de nou la diversitat). Si no que coexisteixin diferents opcions (com les talles i patrons de la roba o les sabates), o que puguin ser complementàries (o augmentatives), que el disseny sigui adaptable,... Tot això sempre i quan no es generi discriminació.

2. b). Lectures recomanades

- ARJONA GIMÉNEZ, G.[Blog Internet]. *La accesibilidad es de tod@s*. **Historia de la accesibilidad**. Espanya: Gonzalo Arjona Giménez. 2011 gener.[citat 2013/setembre]. Disponible a:
<http://laaccesibilidadesdetodos.blogspot.com.es/2011/01/historia-de-la-accesibilidad-iii.html#uds-search-results>
- ARAGALL, Francesc. **Diseño para todos, un conjunto de instrumentos**. S.l.: s.n., 2000.
<http://www.fundaciononce.es/SiteCollectionDocuments/Publicaciones/DISEOPARATODOSUnconjuntodeinstrumentos.pdf>
- CAMPI, Isabel. **Diseño para todos y derechos humanos**. Fundació Història del Disseny (FHD), Universitat de Barcelona, ADI-FAD. *Design history society annual conference: Design activism and social change*. Barcelona, 2011.
<http://www.historiadeldisseny.org/congres/pdf/41%20Campi,%20Isabel%20%20DISENO%20PARA%20TODOS%20Y%20DERECHOS%20HUMANOS.pdf>
- GINNERUP, Soren y Comité de Expertos sobre Diseño Universal. **Hacia la plena participación mediante el Diseño Universal**. Madrid: IMSERSO. 2010. NIPO: 841-10-046-3 (En línea), 841-10-047-9 (CD-ROM).
<http://www.imserso.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/21019participacionmediantedise.pdf>
- HENDREN, Sara.[Blog Internet]. *Medium*. **All Technology Is Assistive Technology. Six dispositions for designers on disability**. 2013, 20 de setembre [citat 2013/setembre]. Disponible a:
<https://medium.com/thoughtful-design/a8b9a581eb62>

- JUNCÀ UBIERNA, José Antonio. **Accesibilidad universal: diseño sin discriminación**. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, Obra Social de Caja Madrid, 2002. Disponible a la biblioteca del IMSERSO: <http://sid.usal.es/libros/discapacidad/6337/8-1/accesibilidad-universal-diseno-sin-discriminacion.aspx>
- PAPANÉK, Victor. **Diseñar para el mundo real**. Madrid: Blume, 1977. ISBN 84-7214-116-0
Llibre descatalogat, es pot consultar la edició en castellà a la biblioteca de la facultat d'arquitectura de la UPC (ESARQ), o comprar a través de webs com iberlibro.
O pots descarregar-te la versió en anglès i sense imatges en aquesta web: http://playpen.icomtek.csir.co.za/~acdc/education/Dr_Anvind_Gupa/Learners_Library_7_March_2007/Resources/books/designvictor.pdf
- POVEDA PUENTE, Rakeł [et al.]. **DATUS: ¿Cómo obtener productos con alta usabilidad?. Guía práctica para fabricantes de productos de la vida diaria y ayudas técnicas**. Valencia: Instituto de Biomecánica de Valencia (IBV), 2003. ISBN / ISSN: 84-95448-07-6.
<http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO7077/datus.pdf>
- VILADÀS, Xènia. **El diseño a su servicio: cómo mejorar una idea de negocio con la ayuda de un diseñador**. Barcelona: Index Books, 2010. ISBN: 978-84-92643-50-9.
- VVAA, THE CENTER FOR UNIVERSAL DESIGN. **Principios del diseño universal**. (Versión 2.0 – 4/1/97). North Carolina State: N.C. State University, 1997.
<http://www.ub.edu/integracio/Lleis/Internacional/Disenny%20universal%202.0.pdf>

2. c). Recursos d'utilitat

Costes econòmics de l'accessibilitat

- ALONSO LÓPEZ, Fernando. **La accesibilidad en la vivienda como valor social: Costes y beneficios de la eliminación de barreras**. Verdugo Alonso, Miguel Ángel. *Hacia una nueva concepción de la discapacidad: actas de las III Jornadas Científicas de Investigación sobre personas con discapacidad*. Salamanca: Amarú, 1999.
<http://campus.usal.es/~inico/investigacion/jornadas/jornada3/actas/simp25.pdf>
- ALONSO LÓPEZ, Fernando. **Los beneficios de renunciar a las barreras: análisis económico de la demanda de accesibilidad arquitectónica en las viviendas**. Madrid: IMSERSO, 1999. ISBN/ISSN:84-8446-009-6.
<http://sid.usal.es/libros/discapacidad/701/8-1/los-beneficios-de-renunciar-a-las-barreras-analisis-economico-de-la-demanda-de-accesibilidad-arquitectonica-en-las-viviendas.aspx>
- ALONSO LÓPEZ, Fernando; IMSERSO; Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales; Instituto Universitario de Estudios Europeos (IUEE) de la Universidad Autónoma de Barcelona. **"Repercusión social de la mejora de accesibilidad en los edificios de uso privado y demanda de viviendas adaptables: un estudio económico"**. Barcelona: 2007.
Al punt 2.3 es poden trobar diferents estudis sobre els costos a priori i a posteriori de l'accessibilitat a l'edificació.
<http://www.iuee.eu/pdf-publicacio/111/tOEyLi93gMmwJhb5yOFz.PDF>

Gestió de l'accessibilitat

- **Resum de la Norma UNE 17.0001.**
A la primera part de la norma es parla dels criteris DALCO: Deambulació, Aprehensió, Localització i Comunicació. A la segona part de la norma es tracta el sistema de gestió per

aconseguir una accessibilitat integral.

Les normes UNE són de pagament, i el seu funcionament és similar a les internacionals ISO. (més informació al punt 3.2 del dossier).

http://www.libreacceso.org/downloads/Norma_UNAE.pdf

- FUNDACIÓN ONCE, FUNDACIÓN ARQUITECTURA COAM. **Accesibilidad Universal y Diseño para todos. Arquitectura y urbanismo**. Madrid: Editorial Fundación ONCE, 2011. ISBN: 978-84-88934-47-5.
Consulta el capítol 9 "**Gestión de la accesibilidad Universal**".
<http://www.fundaciononce.es/ES/Publicaciones/editorialFO/Paginas/Buscador.aspx?TSMEIdPub=185>

3. De la teoria a la pràctica.

"La pràctica és una mestre excepcional".

(Cai Plini El jove)

Voldria insistir en que tot el que s'exposa a aquest dossier no és una veritat universal. Són propostes generades en base a la experiència d'entitats (de primer i segon nivell) de persones amb diversitat funcional (discapacitat), unida a la de professionals de diferents àmbits i disciplines.

Aquestes propostes possiblement puguin (i hagin de) evolucionar i enriquir-se sumant encara més punts de vista, derivats tant d'experiències a altres llocs com de projectes d'altres col·lectius, professionals,...

Tot això fa que aquest document sigui un document viu, en perpètua revisió i adaptació a les necessitats i característiques de cada entitat, entorn, situació, ...

La qüestió es, a l'hora de la veritat, si fóssim un/a professional del disseny, arquitectura, enginyeria, ... què necessitaríem per treballar tenint en compte l'accessibilitat i el disseny inclusiu? Què ens ho podria facilitar? Algunes coses podrien ser:

- Informació: consultar lleis, normatives, publicacions, guies, ...
- Formació: és possible que s'hagi de passar per un procés de re-aprenentatge, ja que suposa un canvi tant en els valors personals com els professionals, i un canvi en la metodologia de disseny.
- Metodologies de disseny inclusiu: comptar que l'accessibilitat és quelcom transversal e integral, per la qual cosa s'aconsella crear un equip multidisciplinari (o crear col·laboracions entre disciplines),
- Participació i diàleg amb les persones usuàries: durant tot el procés i amb un feedback posterior per a que puguem incloure millores, per exemple, als serveis que dissenyem.

Però, en tot això, quin paper han jugat o podrien jugar les entitats del tercer sector social? Això és el que analitzarem als propers punts del dossier.

3.1. Metodologies de disseny inclusiu: del disseny centrat en las persones

al co-disseny.

"La participació dels usuaris és un aspecte essencial en totes les fases que intervenen en el procés de Disseny." (49)

Malgrat establir-se aquells principis de disseny universal que hem comentat (juntament a aquelles característiques de productes i serveis ben dissenyats), que hi hagi una extensíssima bibliografia "específica" sobre accessibilitat i disseny inclusiu, i una altre tantíssima legislació i normativa sobre el tema, ... el factor clau per a que el que dissenyem s'adeqüi verdaderament a les necessitats e inquietuds de la ciutadania, de les persones, és dissenyar amb les persones.

Dissenyar amb les persones (quelcom que també s'ha anomenat co-disseny o disseny participatiu), és anar més enllà dels coneguts estudis de mercat (50) i del disseny centrat en l'usuari. (51) És passar del "dissenyar" per, al "dissenyar amb".

De totes les metodologies de disseny, que cada professional pot utilitzar a la seva manera, s'ha de reconèixer que aquesta és de les més complexes a la vegada que de les més necessàries i coherents. Sobretot quan tractem el disseny d'un municipi i dels seus serveis públics de tot tipus, ja que intervenen molts factors (humans, polítics, recursos de tot tipus, interessos, ...) i agents (diferents administracions, entitats, ciutadania de manera individual,...).

El disseny i redisseny de les ciutats i pobles (i de tots els seus serveis) per adequar-los a les necessitats, inquietuds i característiques de tota la població, a la seva evolució i ineludible diversitat (funcional, cultural, d'edat, ...) ha estat, és i serà el gran tema (en majúscules) en quan a participació ciutadana.

La dimensió "macro": la participació ciutadana en la configuració dels pobles, ciutats i serveis públics.

L'accessibilitat en la configuració urbana i en els serveis públics ha estat i continua sent el gran camp de batalla dels col·lectius discriminats per diversitat funcional, malgrat tota la legislació i normativa vigent.

Malgrat el "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012" estatal dedicat tot un capítol sencer i una estratègia completa (la número 18) a la participació, és constant el debat al voltant a aquesta participació ciutadana per treballar l'accessibilitat: quins canals i vies poden ser les més adequades (o, simplement, com es poden crear o recuperar), com es poden fer més eficients aquests processos de participació, quins agents han d'implicar-se per a que el que es treballi sigui vinculant (és a dir: que exigeixi un compromís públic de compliment), de quina manera es poden trobar i consensuar bones solucions que satisfacin al major nombre de col·lectius possible, ...

Molta d'aquesta participació ciutadana es tradueix en taules específiques sobre accessibilitat, consells, comissions, grups de treball, ...

49 _ *Conclusions de la trobada internacional de la Xarxa EdeaN a Lleó l'any 2008: punt 5 del "Decàleg de Lleó por l' Accessibilitat"*. Descarrega-te'l aquí: <http://sid.usal.es/idocs/F1/ACT30696/decalogoleona.pdf>

50 _ *Fer un estudi de mercat és analitzar la viabilitat de quelcom que es vol comercialitzar: analitzant què volen i necessiten les persones, la competència que podem trobar al mercat, ... Més informació:* http://es.wikipedia.org/wiki/Estudio_de_mercado

51 _ *"El Disseny Centrat en l'Usuari és una filosofia de disseny que té per objectiu la creació de productes que resolen necessitats concretes d'usuaris finals, aconseguint la major satisfacció i millor experiència d'ús possible amb el mínim esforç per la seva part.*

Pren forma com un procés en el que es fan servir una sèrie de tècniques multidisciplinàries i on cada decisió presa ha d'estar basada en les necessitats, objectius, expectatives, motivacions i capacitats dels usuaris". [Traducció pròpia] Extret de: http://es.wikipedia.org/wiki/Dise%C3%B1o_centrado_en_el_usuario
Aqui trobaràs més informació sobre el que és "Disseny centrat en l'usuari" (DCU): <http://www.nosolousabilidad.com/articulos/dcu.htm>

Una de les "bones pràctiques" més conegudes en aquest sentit (malgrat les reformes patides els últims anys), van ser les comissions i grups de treball que s'organitzaven a l'Institut Municipal de persones amb discapacitat del Ajuntament de Barcelona. ⁽⁵²⁾

Probablement les dificultats que van existir en el seu desenvolupament fossin les mateixes que ens podem trobar internament a algunes entitats i altres espais de participació. La qual cosa evidencia la necessitat de comptar, en algunes situacions, amb un o una professional de la mediació ⁽⁵³⁾, que pugui donar, alhora, suport per dinamitzar les sessions a fi de que siguin profitoses per a totes les parts implicades.

Per una altra banda, podem trobar iniciatives d'entitats que opten per fer "Pactes per l'Accessibilitat" que formalitzen públicament els espais de participació en els que ja es treballava en col·laboració amb altres col·lectius (com és el cas de la entitat "DISMIFÍSICS-Prou Barreres" a Terrassa)⁽⁵⁴⁾; o bé altres que aposten per tractar de manera més directa els temes amb els tècnics municipals a nivell individual si és una localitat petita, ... Val a dir que no existeixen fórmules màgiques i universals, i que cada cas, cada municipi, entitat o col·lectiu, ha de trobar la manera de participar i actuar que creguin que és la més adequada, convenient i efectiva.

Quelcom que s'ha de tenir en compte, i que ja es va comentar, és l'evolució de l'accessibilitat de ser quelcom merament vinculat a benestar social (i, fins i tot, sanitat) a ser quelcom que està (o ha d'estar) en l'agenda dels departaments que correspon: urbanisme, mobilitat, edificació, cultura, educació ...

Per la qual cosa, a l'hora de plantejar una participació més inclusiva, s'ha de reflexionar sobre si és necessari o no crear òrgans "especials", o si perpetuar la seva existència (com quelcom aïllat separat d'altres departaments i àmbits) és el més adequat i funcional: recordem que l'accessibilitat ha de treballar-se de manera transversal.

Donat que l'accessibilitat té a veure amb totes les persones, un dels aspectes molt importants a valorar és crear aliances: tenir contacte i proposar participar a les entitats de veïns, de comerciants, altres entitats socials i culturals de la zona, sindicats i patronals, associacions/col·legis/gremis professionals, teixit empresarial, ... Això pot ajudar a reforçar les nostres accions, més enllà de ser una de les millors activitats de sensibilització / conscienciació directa que podem plantejar.

Al mateix temps que ha anat evolucionant la manera de participar de les entitats i els col·lectius per tractar l'accessibilitat als municipis i serveis públics, han anat apareixent alguns aspectes que, si no es gestionen adequadament, poden convertir-se en un risc o una seria amenaça per la participació ciutadana (en concret dels col·lectius de diversitat funcional).

Si bé moltes vegades ajuda tenir determinats coneixements o comptar amb serveis professionals, els últims anys s'ha tendit a una "tecnificació de la participació".

52_ Web del Institut Municipal de persones con discapacitat del Ajuntament de Barcelona:
http://w110.bcn.cat/portal/site/InstitutMunicipalDePersonesAmbDiscapacitat?lang=es_ES

53_ Un dels perfils professionals que podria ser adequat per a desenvolupar les tasques de mediació i dinamització a les sessions de participació, podria ser el tècnic / a superior en integració social. Consulta als següents enllaços les seves categories professionals (a) i les seves competències (b).

a) <http://www.tisoc.org/wp-content/uploads/categories-professionals.pdf>

b) <http://www.tisoc.org/wp-content/uploads/competencias-TIS.pdf>

54_ Enllaç al PDF amb el pacte per l'Accessibilitat de Terrassa, on trobaràs els agents que el componen i quines accions es van plantejar:

http://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.terrassa.cat%2Ffiles%2F319-7766-fitxer%2FGURB-19-2012%2520ANNEX_1_Pacte%2520per%2520a%2520laccessibilitat.pdf%3Fdownload%3D1&ei=HZ9uUq3aG-2w7AbS7IH0DQ&usq=AFQjCNEmzc8r62k5E9Nya67VypfRcVVFgQ&bvm=bv.55123115,d.ZGU&cad=rja

Blog de la entitat "Dismifísics-Prou Barreres":
<http://dismifisics.blogspot.com.es/>

És a dir: el fet de que es comptés amb personal tècnic per a moltes tasques dintre de les entitats socials, ha acabat per determinar que qui es reuneix i, moltes vegades, pren decisions als grups de treball d'accessibilitat (de vegades fins i tot de manera unilateral) és aquest equip tècnic.

En realitat és una mena de cercle viciós: com que les reunions moltes vegades són en horari laboral, les persones de juntes directives (o qualsevol altra persona voluntària que estés implicada en el tema) no pot assistir.

Amb la qual cosa al final acaben sent reunions entre equips tècnics: els de l'administració i agents implicats en el tema (operadors de transport, ...), i els de les entitats socials.

Però, què passa amb les entitats que no poden permetre's pagar personal tècnic? Està clar: moltes vegades no podran participar per quelcom tan simple com la incompatibilitat horària.

Amb això, no s'ha d'entendre que sigui "dolent" comptar amb equips tècnics. Si no que és quelcom que s'ha de tenir en compte per reforçar l'educació en valors a nivell intern, a la vegada que s'ha de plantejar trobar algun tipus de fórmula que permeti la participació ciutadana de manera adequada (cosa a treballar amb els diferents poders públics).

Altres dels aspectes sobre els que reflexionar i actuar és el que podríem denominar "especialitis". És a dir: el fet de que per fi hi hagi formació específica en accessibilitat (malgrat el gran buit que encara hi ha sobre això), està fent que cada vegada més apareguin "tècnics/tècniques especialistes en accessibilitat". La qual cosa no seria en absolut negativa, si la contractació d'aquest perfil professional des de les diferents administracions o governs es prengués com a pretext per eliminar les vies de participació ciutadana que existien vers l'accessibilitat i el disseny inclusiu.

La creació de la figura del "Consultor d'accessibilitat" i de un "Registre nacional de consultors" és quelcom que també es contemplava al I Pla Nacional d'Accessibilitat 2004-2012 estatal, a la seva actuació 0204, però que poc s'ha materialitzat més enllà d'alguna iniciativa com la de la "Asociación Española de Profesionales de Accesibilidad Universal" (ASEPAU).⁽⁵⁵⁾

Quelcom que estaria bé afegir és que el simple fet de ser una persona amb diversitat funcional (discapacitat) no equival a ser "tècnic/tècnica especialista en accessibilitat": es pot ser especialista (o no) vers la vida d'un mateix, però per la configuració de pobles, ciutats i serveis públics per a tothom, s'ha de comptar sempre amb vies i canals que garanteixin una bona participació ciutadana d'una manera o una altra.

Si no, podem incórrer, una altra vegada, en perpetuar "l'accessibilitat esbiaixada": on només es té en compte el punt de vista d'una persona o col·lectiu específic, i el resultat que s'obté és una accessibilitat parcial.

I per últim, quelcom que està molt en voga: la "Smartcity"⁽⁵⁶⁾, l'anomenada "ciutat intel·ligent" a través de la tecnologia (especialment a través del telèfon mòbil). S'ha de reconèixer que de mà de la tecnologia han arribat nombrosos avenços importantíssims per a tota la ciutadania, però que és, a la vegada, un arma de doble fil si tampoc es gestiona de manera adequada.

És a dir, el seu ús en alguns àmbits comporta diferents riscos, com incrementar l'esclletxa digital⁽⁵⁷⁾: ja sigui perquè aquesta tecnologia (el mateix telèfon mòbil, android / iphone) és

55 _ Web de la "Asociación Española de Profesionales de Accesibilidad Universal" (ASEPAU): <http://www.asepau.org/>

56 _ "Tot i que no hi ha una definició exacta de què són les Smart Cities, es poden descriure com aquelles ciutats que apliquen les TIC (Tecnologies de la Informació i les Comunicacions) a la mateixa ciutat per tal de proveir-la d'una infraestructura que en cert grau garanteixi un desenvolupament sostenible, un increment de la qualitat de vida dels seus ciutadans, una major eficiència dels seus recursos (tant de tipus humans com energètics) i una millor participació ciutadana.." Text extret de la següent web on trobaràs més informació sobre la "Smart City" vinculada a Barcelona: <http://smartbarcelona.cat/>

57 _ La **esclletxa digital** es podria definir com la desigualtat que es crea entre diferents persones i comunitats perquè unes tenen accés a internet o tecnologies de la informació i comunicació (TIC) i altres no (moltes vegades

excessivament cara i difícil d'utilitzar per moltes persones, perquè sigui inaccessible, ... Les noves tecnologies s'ha d'usar de manera coherent i de forma "augmentativa" (complementària a altres suports ja existents) per tal d'afavorir aquesta transició tecnològica a la ciutadania. Més enllà de que per a que siguin realment útils, s'ha de comptar amb una bona educació/ formació sobre el tema (l'anomenada "alfabetització digital"), sobretot entre els col·lectius amb més riscos de romandre o tornar a caure per aquesta "escletxa digital".

El vincle que té tot això amb la participació ciutadana el trobem en les moltes aplicacions per a mòbil (les anomenades "apps") que s'han creat sobre accessibilitat, i el fet de que des de diferents administracions s'estigui plantejant la possibilitat d'utilitzar aquestes eines digitals per a portar a terme processos de participació.

Quelcom que, com sempre, ha de tenir matisos: no es tracta d'oposar-se (ni molt menys) als avenços tecnològics, ja que poden ser de gran ajuda. Però, no s'ha d'oblidar que l'accessibilitat i el disseny inclusiu han de tractar-se a espais adequats on es pugui debatre, deliberar i construir conjuntament amb tots els agents que intervenen (ciutadania, administració, operadors de transport, ...). Per la qual cosa els mecanismes i recursos han de ser coherents amb això.

La dimensió "micro" del disseny participatiu: objectes i serveis concrets de petita envergadura.

Probablement haguem rebut a la nostra entitat sol·licituds – provinents tant de petites empreses i professionals independents com de la mateixa administració- per participar en el disseny d'algun objecte o algun servei per a que siguin inclusiu, o bé validem l'accessibilitat d'algun lloc o alguna cosa, etc.

Això no és pas nou, però si que la manera com es tracti el tema des de les entitats socials pot marcar una diferència important:

- Tant en els resultats (que l'objecte/servei/lloc de veritat sigui inclusiu i accessible per a tothom),
- Com en els processos (co-disseny o disseny participatiu real),
- Com en els vincles que es puguin generar després d'aquesta participació (noves col·laboracions i treballs conjunts).

Aquesta participació més a petita escala, aquesta col·laboració més directa entre el món professional i el tercer sector social, pot ser quelcom molt interessant i beneficiosa per a ambdues parts. Que, ben gestionada i amb els suports adequats també per part de l'administració, podria ajudar a crear vincles entre professionals que podrien repercutir en millores d'accessibilitat (com, per exemple, el que hauria d'haver entre la teràpia ocupacional⁽⁵⁸⁾ i el disseny), i, fins i tot, ajudar a reactivar l'economia local. ⁽⁵⁹⁾

3. 1. a). Propostes dirigides a les entitats del tercer sector social

- **Cap a dintre:** Valorar els nostres propis sistemes de participació interna, el funcionament dels grups de treball d'accessibilitat que organitzem. Perquè, organitzem grups de treball a la nostra entitat i/o col·laborem en altres amb altres entitats? Fem valoracions i/o passem qüestionaris de satisfacció a les persones assistents? Com són les sessions, són realment eficients? Funcionen amb fluïdesa o en alguns casos necessitaríem més coneixements sobre mediació?

per motius socials i econòmics), o bé no poden utilitzar aquesta tecnologia perquè és massa complicada (alfabetització digital), cara o no és accessible. Més informació a wikipedia:

http://es.wikipedia.org/wiki/Brecha_digital

58 _ Més informació sobre el que és la Teràpia Ocupacional i en què consisteix, a la web del col·legi de professionals de Catalunya (COTOC): <http://www.cotoc.cat/>

59 _ Per fer-se una idea, unir aquest punt amb l'apartat "Alliberar el coneixement i democratitzar el disseny" del punt 3.3. d'aquest dossier. Què us suggereix?

Tenim un pla de participació? Ens hem plantejat fer-lo?

La manca d'una bona participació interna a les entitats deriva en que la presa de decisions i els criteris que es defensen puguin ser unilaterals (siguin només els de una persona) i, per tant, es pugui incrementar el risc de provocar i mantenir "l'accessibilitat esbiaixada": aquella en la que només s'ha tingut en compte les necessitats e inquietuds d'una persona o un petit grup, fent que l'accessibilitat sigui només parcial.

- La participació interna és clau per afrontar les dificultats que puguin sorgir per **l'abast territorial** de la entitat. O el que és el mateix i essent molt directes: ni Barcelona és Catalunya, ni Catalunya Barcelona. Per la qual cosa si es tracta d'una federació o confederació que ha de tractar l'accessibilitat a nivell, per exemple, de Generalitat, amb més ha raó ha de treballar de valent per enfortir la seva participació interna. Per tal d'aconseguir ser més rigorosos i objectius, alhora s'apodera i dóna suport a les entitats base de la zona (que són qui millor coneix la seva realitat quotidiana).
- **Desenvolupament dels processos i les sessions:**
A nivell global, podríem dir que les claus del procés com a tal podrien ser les mateixes que les de qualsevol altre procés participatiu: des de la convocatòria fins el feedback. Això últim, el feedback, és quelcom vital que moltes vegades descuidem:
Les persones/entitats que participen a les sessions/grups de treball, sobretot en els casos en els que la col·laboració és totalment altruista (molt comú a les entitats del tercer sector, per ser el voluntariat l'essència d'aquest mateix món), si no perceben que el seu treball, el seu temps, esforç i energia serveixen per alguna cosa, deixaran d'implicar-se, d'assistir.
- A les sessions és important comptar amb una **persona que dinamitzi**, per tal de conduir la reunió i assolir uns mínims objectius. A la vegada que, si és necessari, exerceixi de mediador/a.
Si no pots ser un/a tècnic/a professional (per motius econòmics, etc.), plantejar formar a algú de la entitat que per habilitats personals pensem que pugui funcionar com a tal.
- Per treballar millor **la cadena d'accessibilitat** i detectar amb més facilitat on es "trenca" (i, per tant, identificar amb quins agents hem d'interactuar), va bé basar la sessió del grup de treball en les accions que es fan quan s'utilitza, per exemple, el servei que s'està analitzant. Si és el cas d'un servei de bus urbà: des de l'aproximació a la parada i marquesina fins que arribes a la destinació,
També pot ser molt útil utilitzar algun suport que permeti a les persones que participen situar-se (p.ex. llista d'accions, imatges, ...)
- **Formar-nos, informar-nos i demanar suport** als diferents centres de recursos i serveis associatius que existeixen si considerem que tenim dificultats a l'hora de gestionar la participació a la nostra entitat. O, simplement, si volem "reciclar-nos" i optimitzar el que ja tenim i ens funciona.
Podem demanar assessorament també a les entitats on estem federats, si som una associació de base.
Precisament la formació en participació dels col·lectius de diversitat funcional (discapacitat) és una de les accions que es preveia al I Pla Nacional d'Accessibilitat 2004-2012 estatal (la 1803 en concret), i és quelcom sobre el que també es parla a la Llei de Serveis Socials de Catalunya. Important: si fem formació o ens informem, compartir aquest coneixement per tal de transformar-lo en coneixement col·lectiu!
- **Pedagogia de la participació:** fomentar accions que eduquin en la importància que té la participació ciutadana, des de la infància. Ajudarà a fomentar la solidaritat i la co-responsabilitat.
Reflexionar i qüestionar-nos si també hauríem de fer pedagogia de la participació dintre de la nostra mateixa entitat.

- Cap a fora: Participem en **grups de treball externs** que ens interessin? Si no és així, què hauríem de fer i com per participar-hi? Tenim recursos suficients per fer-ho? (des de recursos humans –equip tècnic o persones voluntàries- a temps disponible, ...)
Les persones que assistiran, tenen directrius, informació i criteri suficient? Aquestes trobades o reunions, son operatives? el treball que es desenvolupa és eficient i real?
- És important tenir en compte que per a gestionar adequadament la participació externa, primer hem de gestionar adequadament la participació interna i el **voluntariat** dins la mateixa entitat: Tenim un Pla de Voluntariat? Com el gestionem?
- **Cooperar i col·laborar** amb altres entitats i moviments socials, entre altres moltes coses, també ens permetrà seguir actualitzats si som una entitat petita i en algun moment no podem assistir a algun grup de treball d'accessibilitat o a alguna reunió d'un procés participatiu. Treballar conjuntament els temes pot ser una bona opció.
- Participar i **treballar des de la inclusió i la normalització**: tenir en compte que més enllà de fer arribar les nostres aportacions (necessitats, inquietuds, ...) hi ha un factor molt important: la visibilitat de la diversitat funcional. El mateix espai de participació, la pròpia reunió, és un acte de sensibilització/conscienciació per si mateix. Per la qual cosa, a ser possible, es recomana que els grups de treball on es participi, o en els processos que en els que s'impliqui la entitat, siguin inclusius i normalitzadors. Procurar no obrir vies "especials" si no és imprescindible.
Tenir en compte que la situació de crisi socioeconòmica i la manca de recursos està portant a la administració a replantejar la participació ciutadana. Quelcom que, si es gestiona bé, pot ser una bona oportunitat per crear noves fórmules de participació a la vegada que s'educa en els valors de la diversitat i l'autonomia personal.
- Treballar per **mantenir, optimitzar o, en molts casos, crear espais de participació ciutadana** (real) en els que l'accessibilitat sigui un dels temes vertebrals: un factor indispensable per a la igualtat d'oportunitats, la usabilitat i la qualitat de vida de totes les persones. Insisteixo: procurar que aquests espais siguin inclusius.
- Vers la "**Smart City**", ens hauríem de qüestionar si estem cedint als interessos econòmics de grans empreses de comunicació i estem descuidant el que és realment important, l'objectiu que s'ha d'assolir amb l'ajuda de la tecnologia: la millora de la qualitat de vida de les persones i l'accessibilitat.
La tecnologia és una eina, un mitjà, no un fi. Hem de ser coherents i fer-la servir amb responsabilitat per a no generar més desigualtats: s'ha de tenir en compte "l'esclatxa digital", la pròpia accessibilitat d'aquesta tecnologia, els costos que pot suposar per a la persona – increment del greuge comparatiu per ús de telèfons mòbils més cars -, ...
Humanitzem la ciutat, no la deshumanitzem encara més fins a mercantilitzar-la.
La tecnologia és una eina que ha de facilitar la vida a les persones, no complicar-la.
I per a ser inclusiva ha de ser accessible i estar a l'abast de tothom.
- Rebem sovint propostes de **participació a projectes** – estudis de necessitats, validacions d'accessibilitat, ...? Com els gestionem i quines han estat les nostre experiències sobre el tema? Fem seguiment dels projectes en els que s'ha participat? Si es considera, es fa difusió i es dona suport com a reforç positiu?
- S'aconsella també fer una **posada en valor de la participació** de les persones i col·lectius, la majoria de les vegades de manera voluntària i altruista:

Plantejar a les empreses/professionals que ens sol·liciten col·laboració que, d'alguna manera, agraeixin i valorin la seva implicació, ja sigui a través d'algun tipus de contraprestació (que no té per què ser econòmica, pot ser material o afectiva) o d'acció de reconeixement (agraïment públic als mitjans de comunicació, per exemple).

Com a mínim seria desitjable que les persones que participen a aquests projectes empresarials no perdessin diners, doncs cedeixen quelcom molt valuós: el seu temps.

- De vegades, des de les entitats no es valoren les consultes o propostes de col·laboració que arriben des d'**estudiants** (per a treballs o projectes finals), que solen anar tard i desorganitzats. Per això, pot ser molt útil tenir clara una manera d'actuar davant aquestes situacions des de les entitats (protocolitzar les consultes). Així com també és important posar en valor la participació i fer pedagogia de la mateixa entre els i les estudiants: han de saber que les entitats i les persones que vagin a participar no estan disponibles per al seu projecte les 24 hores del dia els 365 dies de l'any. Malgrat això, s'ha de tenir en compte que els i les estudiants, les persones joves, són una de les millors inversions de futur.
- Per tot el comentat fins ara, seria interessant crear internament un **protocol d'actuació** (amb certa flexibilitat, en funció de la experiència de com ens vagi), per poder treballar millor la participació als projectes, la col·laboració a estudis, etc.
- La dificultat que tenen molts professionals, petits estudis, PIMES, ... per dur a terme metodologies de **disseny participatiu** pot ser una oportunitat per a les entitats socials. Una proposta seria traçar una estratègia conjunta entre les entitats socials i els professionals (a través també, per exemple, d'entitats on estiguin organitzats, com els col·legis) i crear un sistema de treball en xarxa que permeti localitzar i facilitar aquestes trobades i la posada en pràctica d'aquestes metodologies de co-disseny (o disseny participatiu). Que podrien donar com a resultat objectes, serveis i entorns molt més accessibles i usables.

3. 1. b). Lectures recomanades

Metodologies de disseny participatiu

- ARAGALL, Francesc; MONTAÑA, Jordi. **Universal Design: The HUMBLE Method for User-centred Business**. Surrey (Inglaterra): GOWER, 2012. ISBN: 978-1-4094-5932-3.
- FUNDACIÓN PRODINTEC, DESIGN FOR ALL FOUNDATION. **Diseño para todos**. Avilés: 2010. ISBN: 978-84-613-8065-7.
http://www.prodintec.com/esp/02/archivos/fichero61_1.pdf
- PELTA, Raquel. **Diseñar con la gente**. Barcelona: Elisava TdD 24, 2007.
<http://tdd.elisava.net/coleccion/24/XXX-es>
- ROMERO FRÍAS, Esteban.[Blog en Internet].*Destejiendo la web*. **Design Thinking: una visión global**. Granada: Esteban Romero Frías. 2013, 13 de maig [citat 2013/ 20 de setembre]. Disponible a:

<http://estebanromero.com/2013/05/design-thinking-una-vision-global/>

- SÁNCHEZ CRIADO, Tomás. [Blog a Internet]. *tecnoCUIDADanOS: Materiales, debates y reflexiones etnográficas para una política de las tecnologías de cuidado*. **Figuraciones de la colaboración, accesibilidad y el diseño del cualquiera**. Espanya: Tomás Sánchez. 2013, 13 d'octubre [citat 2013/ 14 d' octubre]. Disponible a: <http://tecnocuidados.wordpress.com/2013/10/13/figuraciones-de-la-colaboracion-accesibilidad-y-el-diseno-del-cualquiera/>

Participació a nivell "macro" : municipis, mobilitat/transport, ...

- BURGOS, Jesús: "**Hacia una smart city accesible**". (Escrit a la web del Grup Fundosa) <http://www.grupofundosa.es/es/hacia-una-smart-city-accesible>
- MINGUET MEDINA, Jorge (OUT_ARQUIAS).[Blog en internet]. *La ciudad viva*. **Bottom up. Recidiva y reversión**. Espanya: Jorge Medina Minguet. 2013, 4 d'octubre [citat 2013/ 16 d'octubre]. Disponible a: <http://www.laciudadviva.org/blogs/?p=19041>
- SALA MOZOS, Elisa; ALONSO LÓPEZ, Fernando; Equipo ACCEPLAN. **La Accesibilidad Universal en los municipios: guía para una política integral de promoción y gestión**. Madrid: IMSERSO, 2006. NIPO:216-06-091-7 <http://www.ceapat.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/accunivmunicipios.pdf>
- TIRONI, Martin.[Blog en internet]. *Sustainable Mobility*. **Smart cities: urban laboratories and experiments**. Paris:Martin Tironi. 2013, 16 d'octubre [citat 2013/ 17 d'octubre]. Disponible a: <http://www.sustainable-mobility.org/forum/smart-cities-urban-laboratories-and-experiments.html>
A aquest enllaç el pots trobar en format PDF (malgrat també en anglès): http://www.academia.edu/4793176/Smart_Cities_Urban_laboratories_and_experiments

Participació a nivell "micro": arquitectura, objectes, ...

- LIFCHEZ, Raymond. **Rethinking Architecture: Design Students and Physically Disabled People**. California (EEUU): University of California press, 1987. ISBN:9780520058996. <http://www.ucpress.edu/op.php?isbn=9780520058996>
- WERNER, David. **Nada sobre nosotros sin nosotros: desarrollando tecnologías innovadoras para, por y con personas discapacitadas**. Mexico: Pax Mexico, 2000. ISBN: 9789688604625. https://www.healthwrights.org/index.php?option=com_content&view=article&id=211:nsnsn&catid=85
WERNER, David with the PROJIMO team and many friends. "*Developing Innovative Technologies for, by and with disabled persons*". Descarrega-te'l en anglès aquí: <http://www.dinf.ne.jp/doc/english/global/david/dwe001/dwe00101.html>
- VIEIRA REBELO CORREIA DE BARROS, Ana Maria.[tesi doctoral].**Assistive products:**

engineering, design and development. Covilhã (Portugal): Universidade da Beira Interior, Industrial Engineering and Management. 2012.
Traducció al anglès de la tesi original en portuguès. Als capítols 4 i 5 es parla de la metodologia de disseny:
http://www.academia.edu/3691625/Assistive_products_-_engineering_design_and_development

3. 1. c). Recursos

Legislació sobre participació a Catalunya (*)

- Llei 12/2007, d'11 de octubre, de Serveis Socials de Catalunya:
http://www20.gencat.cat/portal/site/portaldogc/menuitem.c973d2fc58aa0083e4492d92b0c0e1a0/?vgnnextoid=485946a6e5dfe210VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&appInstanceName=default&action=fitxa&documentId=415692&language=ca_ES&newLang=ca_ES

(*) *Tenir en compte que és possible que hi hagi municipis que tenen normatives i ordenances pròpies sobre participació ciutadana!*

Metodologies participatives

- MARTÍ, Joel. **Tècniques participatives per al debat grupal.** Col·lecció Papers de participació ciutadana. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2006. ISBN: 84-9803-091-9.
http://www.diba.es/documents/523487/523545/participacio-fitxers-publicacions_papers-17papers-pdf.pdf
- PLATTNER, Hasso. **Guía del proceso creativo. Mini guía: una introducción al Design Thinking +Bootcamp bootleg.** Traducció de Felipe González. Institute of Design at Stanford.
<https://dschool.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/31fbd/attachments/027aa/GU%C3%8DA%20DEL%20PROCESO%20CREATIVO.pdf?sessionID=e7441af16dc165faa1868ab452df0056c8c73ef8>
- TORREJUSSANA (Centre de serveis a les associacions del Ajuntament de Barcelona). **Com preparar i conduir reunions i assemblees.** Dossier en format PDF molt útil i pràctic. Contactar: tjussana@bcn.cat Web: <http://tjussana.entitatsbcn.net>

Actualitat en disseny participatiu

Es recomana conèixer les accions d'entitats, persones i moviments com:

- Paisaje Transversal:
Facebook: <https://www.facebook.com/PaisajeTransversal?fref=ts>
Web / Blog: <http://www.paisajetransversal.org/>
- Tomás Sánchez Criado, al su blog "Diseño participativo: ¿Fabricar el procomún o mercancías?":
<http://www.scoop.it/t/participatory-design-making-commodities-or-commons>
- Fernando Pindado: <http://fpindado.wordpress.com/author/tatipindado/>
- Liz Sanders és un dels màxims exponents de la filosofia sobre la co-creació, sobre el concepte en si i sobre els seus beneficis. Pots trobar aquí una entrevista que se li va fer a

la "Barcelona Design week" l'any 2010:

<http://www.barcelonadesignweek.com/es/page.asp?id=309>

Més sobre Liz Sanders a la seva web: <http://www.maketools.com/>

Recopilació de recursos on poder formar-se como entitat del tercer sector social en quan a participació (i altres temes vinculats) (60)

- Torrejussana: <http://tjussana.entitatsbcn.net/tj/index.php>
- Ajuntament de Barcelona, Cibernarium: <http://w144.bcn.cat/cibernarium/cat/activitats/index.do>
- Soluciones ONG: <http://www.solucionesong.org/>
- Àmbit Maria Corral: <http://www.ambitmariacorral.org>
<http://www.ambitmariacorral.org/images/Cataleg%20Formacio%20Ambit%202013.pdf>
- SURT: <http://www.surt.org/portada.html>
- Fundació Pere Tarrés: http://www.peretarres.org/wps/wcm/connect/peretarres_ca/peretarres/webs/accio_social/home
- Fundació Luis Vives: <http://www.fundacionluisvives.org/>
- Coordinadora catalana de fundacions: <http://www.ccfundacions.cat/>
- Grupo Tangente Cooperativa: <http://www.tangente.coop/>
- Aposta, escola empresarial cooperativa: <http://www.aposta.coop/>
- Serveis formatius l'Om: <http://www.serveisformatiuslom.com/>
- Avalon: <http://www.avalon.cat/ca/homejm>
- Intress: <http://www.intress.org/consultoria-formacion>
- El Sol, escola lliure: <http://www.escolaelsol.org/>
- E-asociaciones: <http://www.e-asociaciones.org/>

3.2. Legislació, normativa i certificació.

*"No hi ha llei sense forat per a qui el sap trobar"
(Proverbi alemany)*

Legislació

Quelcom que no hem d'oblidar mai és que les lleis existents sobre accessibilitat i supressió de barreres, no han anat apareixent per casualitat, i en cap cas per iniciativa pròpia i únics de la administració (de qualsevol àmbit i nivell).

Si no que és fruit d'intenses reivindicacions, demandes reiterades, pressió constant i moltíssim treball per part dels col·lectius de diversitat funcional (discapacitat) al llarg dels anys.

Pràcticament generacions: des de les mobilitzacions dels anys 60-70 que van culminar amb el

60 _ Son recursos que hem anat recollint des de les entitats: no tenim cap acord o compromís amb ells i possiblement hi hagin molt més.

conegut tancament al SEREM a Barcelona ⁽⁶¹⁾ i el primer decret sobre supressió de barreres (el Decret 100/1984)⁽⁶²⁾ ja han passat més de 30 anys.

Precisament a la LISMI ⁽⁶³⁾, l'any 1982, ja podíem trobar al seu article 59 que deia: "Per tal de facilitar la mobilitat dels minusvàlids, en el terme d'un any s'adoptaran mesures tècniques amb vista a l'adaptació progressiva dels transports públic col·lectius".

Estem a finals del 2013 i ens hauríem de fer una pregunta: com es pot qualificar, per exemple, l'accessibilitat de molts dels serveis de transport, per exemple, ferroviari?

La manca de voluntat política real, de veritable compromís dels poders públics amb una part important de la ciutadania, segueix sent un factor clau en a que a dia d'avui encara ens trobem davant de plans d'accessibilitat que mai es van arribar a executar – o no amb als terminis previstos, ja massa amplis – tant a nivell local com a nivell estatal, com és el cas del "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012" que ja hem anat esmentant. " ⁽⁶⁴⁾

O obres faraòniques de nova construcció inaccessible, webs de la mateixa administració que, incomplint tota legislació vigent, tampoc són accessibles (per posar un exemple: la web del Congrés de diputats) ⁽⁶⁵⁾, ... i un llarguíssim etcètera que, a qui no el conegui ja, el convidem a descobrir-lo simplement avaluant el seu entorn més directe: des de l'accés al edifici on viu, casa seva i els objectes que fa servir quotidianament, el recorregut en transport públic que fa fins al seu lloc de treball, la visita al museu del cap de setmana, el viatge previst per a l'estiu, el col·legi on estudien els seus fills, ...

Espanya és un dels països amb major número de lleis, normes i estàndards tant sobre accessibilitat com sobre diversitat funcional (discapacitat).

Quelcom que no es reflecteix en innumerables ocasions en la realitat quotidiana de moltes persones, que han de fer front constantment a nombroses barreres i discriminacions de tot tipus ⁽⁶⁶⁾. Amb la qual cosa, finalment, a majoria de vegades podem dir que les lleis semblen convertir-se en meres declaracions d'intencions.

Mª José Vázquez ⁽⁶⁷⁾, una destacada activista social, solia dir: "Les lleis ens donen drets, però el que falta és poder-los exercir". Declaració que evidencia que el ritme de l'acompliment de totes aquestes lleis i normatives, el que realment fa que els espais, serveis i productes siguin accessibles, és la pressió constant i el treball conjunt dels col·lectius.

Cosa que ens hauria de fer reflexionar sobre si Espanya mereix o no el recent premi

61_ Notícia al diari "El País" sobre las repercussions dels actes de reivindicació i el tancament al SEREM de Barcelona: http://elpais.com/diario/1977/11/24/sociedad/249174003_850215.html

62_ Enllaç web amb el document escanejat del "Decret 100/1984, de 10 d'abril, sobre supressió de barreres arquitectòniques": <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/1526/33003.pdf>

63_ LISMI: Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'integració social de los minusvàlids. Consulta-la aquí: https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-1982-9983

64_ Consulta aquí el "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012": <http://sid.usal.es/libros/discapacidad/12610/8-1/i-plan-nacional-de-accesibilidad-2004-2012.aspx>

65_ Article relatiu a accions reivindicatives par part del Foro de Vida Independent i Divertad vers la manca d'accessibilitat a la web del Congrés dels diputats: <http://www.forovida independiente.org/node/462>

66_ A l'escrit "La justicia es ciega" de Vicente Valero (FVID) llegim: "... un asistente de EEUU, se dirigió al representante de España con la siguiente pregunta: Ustedes –dijo– tienen una de las legislaciones más extensas y garantistas del mundo, ¿Cómo se arreglan para cumplirla?. Después de una pausa un tanto desconcertante, el interrogado respondió: para mi es sencillo, simplemente no se cumple. Pues eso." Llegeix l'article complert aquí: <http://derechoshumanosya.org/node/1191>

67_ Més informació sobre la activista María José Vázquez (1951–2011) a aquests enllaços: <http://enmemoria.lavananguardia.com/obituarios/maria-jose-vazquez-arias.html> http://www.ecom.cat/catala/e61a_noticies.php?id=00788

Roosevelt.⁽⁶⁸⁾

És precisament en la elaboració de tota aquesta legislació on la participació ciutadana i de les entitats socials és quelcom clau. El dret i la importància d'aquesta participació es reconeix precisament a diferents lleis, com la Llei 12/2007 de Serveis Socials de Catalunya ⁽⁶⁹⁾ o la LIONDAU, on a l'article 2.e) es parla del "Diàleg civil" ⁽⁷⁰⁾. Més enllà de ser també una de les actuacions previstes a impulsar pel I Pla Nacional d'Accessibilitat 2004-2012 estatal (en concret la 1805).

Malgrat això, des de la experiència, ens podríem atrevir a dir que moltes vegades aquest "diàleg civil" s'ha convertit més aviat en un monòleg: la majoria de les vegades les entitats socials reben tot un text ja elaborat per l'administració, en llenguatge excessivament tècnic, al que han de fer esmenes en un termini de temps rècord. Amb la qual cosa, les diferents veus que haurien d'intervenir en la creació d'aquestes lleis no estan sempre en igualtat d'oportunitats: quelcom totalment paradoxal.

Encara que, com bé va dir Michael Crozier "No es canvia la societat per decret", un dels motius pels que en gran mesura l'accessibilitat avui encara no és una realitat, i molta legislació existent s'incompleix de manera sistemàtica, és un règim sancionador al que no s'ha dotat ni de recursos, ni d'estructura, ni de sistemes adequats per a que sigui realment efectiu.

Més enllà de les múltiples possibilitats que hi ha d'exempció de compliment d'aquesta llei i l'aparició repetida de conceptes com "ajustos raonables" i "proporcionalitat" (tant a la LIONDAU com a les lleis catalanes), que poc tenen a veure amb la definició que es va fer dels mateixos a la Convenció dels drets humans de les persones amb diversitat funcional ⁽⁷¹⁾. Conceptes que són interioritzats moltes vegades per part dels professionals com oportunitats d'evasió.

El fet de que també existeixi una evident dispersió i multiplicitat de lleis i normatives que acomplir a la vegada, procedents de diferents àmbits i nivells, encara complica més la cosa: ordenances municipals, lleis autonòmiques, estatals, europees, internacionals, ... Cosa a la que encara hauríem de sumar que la manera en que estan redactades aquestes lleis i normatives permet un número infinit d'interpretacions que, curiosament, solen acabar perjudicant als col·lectius ja discriminats.

Per si tot això fos poc, ens trobem també amb el que podríem arribar a qualificar com a privatització de les lleis d'accessibilitat: dirigir continguts complets d'articles d'aquestes lleis públiques (o dades molt rellevants) a normes privades. Com són les estatals - UNE -, europees - CEN-, internacionals - ISO-, que són de pagament.

És a dir, tal i com ha passat al Reial Decret 173/2010 on es modifica el Codi Tècnic d'Edificació, ens podem trobar amb que per saber com ha de ser un ascensor accessible haguem de pagar

68 _Llegeix aquí dos punts de vista diferents sobre el Premi Roosevelt concedit a Espanya aquest any 2013. El primer enllaç correspon a la notícia penjada a al web de la Moncloa i el segon a un article sobre el tema a la web del Foro de Vida Independiente y Divertad:

a) <http://www.lamoncloa.gob.es/ServiciosdePrensa/NotasPrensa/MinisterioSanidadServiciosSocialesIgualdad/2013/090913PremioRoosevelt.htm>

b) <http://www.forovidaindependiente.org/node/476>

69 _ Llei 12/2007, de 11 d'octubre, de Serveis socials de Catalunya:

http://www20.gencat.cat/portal/site/portaldogc/menuitem.c973d2fc58aa0083e4492d92b0c0e1a0/?vgnextoid=485946a6e5dfe210VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&appInstanceName=default&action=fitxa&documentId=415692&language=ca_ES&newLang=ca_ES

70 _Consulta aquí la Llei 51/2003, de 2 desembre, de Igualtat d'Oportunitats, no Discriminació i Accessibilitat Universal de las Personas amb Discapacitat (LIONDAU): <http://www.boe.es/boe/dias/2003/12/03/pdfs/A43187-43195.pdf>

71 _A l'article 2 de la Convenció sobre els drets de les persones amb diversitat funcional (discapacitat) llegim: "Per 'ajustos raonables' s'entendrà aquelles modificacions i adaptacions necessàries i adequades que no imposin una càrrega desproporcionada o indeguda, quan es requereixin en un cas particular, per garantir a les persones amb discapacitat el gaudi o exercici, en igualtat de condicions amb els demés, de tots els drets humans i llibertats fonamentals" [traducció pròpia].

diners. (72)

Aquest tipus de coses, haver de pagar per saber com han de ser les coses per a que siguin accessibles, dificulta tant que el sector professional (ja en crisi) pugui informar-se i desenvolupar correctament la seva feina, com que els mateixos col·lectius puguin conèixer els seus drets.

Per tot això exposat, s'hauria de reflexionar sobre si ens trobem davant una mercantilització de drets humans.

Normativització equival a Normalització?

Per una altra banda, cal preguntar-se: Accessibilitat universal, ¿responsabilitat social corporativa a les empreses, drets humans o ambdues coses? ¿"Normativitzar" (crear normes) equival a "normalitzar" (que l'accessibilitat sigui una realitat en la quotidianitat de tota la ciutadania)?

Des de l'Agència Espanyola de Normalització (AENOR), s'han creat tota una sèrie de normes tècniques que més enllà de que es puguin utilitzar per certificar si un espai/producte/servei és accessible, podrien ajudar a que qualsevol professional pogués tenir en compte aquestes especificacions tècniques des de un principi, i així poder treballar des de la perspectiva del disseny universal.

La creació de normes és quelcom vers el que es parla tant a la "Estratègia europea sobre Discapacitat 2010-2020" (73) com al "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012" a nivell estatal a la seva actuació 0802 (74).

Però val a dir que cap d'aquestes normes (UNE, CEN, ISO...) són per si mateixes d'obligat compliment, si no és que així ho indica a una llei. I que, com hem dit abans, la immensa majoria són de pagament.

Moltes de les normes UNE espanyoles són adaptacions de directrius europees, de les que des de les entitats del sector social desconeixem en gran mesura els processos d'elaboració des de les entitats socials, si han estat participatius, si han intentat reflectir tota la diversitat, i quins criteris s'han seguit per confeccionar els paràmetres tècnics que determinaran.

Certificació

¿És possible certificar l'acompliment de la legislació i normativa vigent, de manera rigorosa? ¿Com, qui i de quina manera hauria de fer-se? ¿Els mecanismes de certificació haurien d'anar vinculats al sistema d'inspeccions i règim sancionador de les pròpies lleis i normatives d'accessibilitat? ¿En quin moment s'hauria de certificar aquesta accessibilitat per assegurar el seu manteniment? ¿Hauria de ser periòdica i obligatòria? ¿S'haurien d'incloure recomanacions per anar més enllà dels paràmetres mínims que estableixen les lleis? ¿En base a què es formularien aquestes recomanacions i qui hauria de proposar-les?

72 _ A l'Annex A del document SUA, "Terminologia" (pàg. 24.550) trobem:

" Ascensor accesible: ascensor que cumple la norma UNE-EN 81-70:2004 relativa Ascensor que cumple la norma UNE-EN 81-70:2004 relativa a la "Accesibilidad a los ascensores de personas, incluyendo personas con discapacidad", así como las condiciones que se establecen a continuación: (...) " Enllaç amb el decreto en PDF: <http://www.boe.es/boe/dias/2010/03/11/pdfs/BOE-A-2010-4056.pdf> Preu de la norma: 41, 40€ (sense IVA ni despeses d'enviament). Norma que indica que ha de ser llegida juntament amb una altra norma, la UNE-EN 81-70:2004/A1:2005 que val 14,69 € (sense IVA ni despeses d'enviament). Enllaç amb la web d' AENOR: <http://www.aenor.es/aenor/normas/normas/fichanorma.asp?tipo=N&codigo=N0034347&pdf=#.Ui-aIX9FbDc>

73 _ "Estrategia Europea sobre Discapacidad 2010-2020". Consulta la comunicació de la comissió al parlament europeu, al consell, al comitè econòmic i social europeu i al comitè de las regions, el novembre del 2011 aquí: <http://sid.usal.es/idocs/F3/LYN15833/Estrategia%20Europea%20Discapacidad%202010-2020%20%28es%292.pdf>

74 _ "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012":

http://www.ceapat.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/ipna2004_2012.pdf

Sobre tot això, diferents municipis, organitzacions i entitats han portat a terme diferents iniciatives:

- La "Concejalía de Servicios Sociales" de l'Ajuntament de Renedo (Valladolid) concedeix el distintiu de "Establiment accessible del municipi", dintre del programa "Obre el teu establiment". (75)
- La Cambra de comerç de Màlaga, en conveni amb l'Ajuntament de Màlaga i altres entitats, també atorga un distintiu sobre accessibilitat a empreses i comerços. (76)
- L'Ajuntament de Ciudad real a través de la Oficina tècnica municipal d'accessibilitat, proposa a més a més millores sobre els mínims de la llei vigent. (77)
- I així, també a Càceres a través de la "Concejalía de Accesibilidad" (78), a Àvila a través de la Oficina municipal d'accessibilitat (79), a Santa Cruz de Tenerife a través del treball conjunt del "Cabildo de Tenerife" i la entitat SINPROMI (80), etc

La certificació de l'accessibilitat integral (que inclou la majoria de les vegades valoracions tècniques, més enllà d'aspectes de gestió), és quelcom que si no es fa de manera rigorosa, pot fer perdre credibilitat a qualsevol altre iniciativa que es faci després.

És per això que si es planteja fer certificacions des de les entitats socials (per exemple, de diversitat funcional), ha de tenir-se en compte que no és el mateix participar al disseny de projectes (o col·laborar en processos de disseny participatiu) que fer certificacions.

Ja que, a més a més, certificar no és només dura a terme una acció puntual, si no que implica tot un seguiment. És a dir: si el local o servei no aconsegueix amb totes les exigències mínims d'accessibilitat, s'ha d'identificar quins punts són els que s'han de millorar i, en molts casos, aportar propostes de possibles solucions. Per la qual cosa es requereix tenir certs coneixements tècnics.

És més: hem de sincerar-nos i reconèixer que la majoria de les vegades, el que s'ha fet des de les entitats són validacions (comprovar si una obra o servei és accessible). Quelcom que, si tampoc es fa de la manera més rigorosa possible (encara que no es tinguin masses coneixements tècnics), es pot caure en la unipersonalitat. És a dir: pot passar que la persona que valida l'accessibilitat només ho faci des de el seu punt de vista, únicament des de la seva pròpia experiència personal, sense tenir en compte les necessitats i característiques d'altres persones. Quelcom que perpetuaria aquella "accessibilitat esbiaixada" de la que ja hem anat parlant.

D'aquí la importància de la formació i la informació dintre dels mateixos col·lectius i entitats socials.

Al llarg dels últims anys, hem vist com han anat sorgint empreses suposadament

75 _ Enllaç amb la notícia vers el distintiu d'accessibilitat que es concedeix a Renedo (Valladolid) publicada el 15/11/2011 al "Diario montanes" : <http://www.eldiariomontanes.es/v/20111115/region/centro-bahia/pielagos-distingue-accesibilidad-comercio-20111115.html>

76 _ Enllaç amb la notícia publicada el 1/11/2013 a la web de la Cambra de Comerç de Màlaga: <http://www.camaramalaga.com/la-camara/comunicacion-y-prensa/noticias-detalle/articulo/distintivo-de-accesibilidad/>

77 _ Més informació a la web del Ajuntament de Ciudad Real: <http://www.ciudadreal.es/la-ciudad/accesibilidad/requisitos-para-obtener-el-simbolo-municipal-de-espacio-accessible.html>

78 _ Més informació a la web del Ajuntament de Càceres: <http://www.ayto-caceres.es/ayuntamiento/noticias/ayuntamiento-y-hosteleros-trabajan-en-la>

79 _ Web amb els serveis de la Oficina Municipal de Accessibilitat de Àvila: <http://www.avila.es/articulos/accesibilidad/item/498-oficina-municipal-de-accesibilidad-servicios-que-ofrece>

80 _ Enllaç a document PDF amb les bases per al atorgament del segell d'accessibilitat als establiments accessibles del municipi de Santa Cruz de Tenerife: http://www.santacruzmasaccessible.com/images/stories/DOCUMENTOS_PDF/bases_del_sello_de_accesibilidad.pdf

especialitzades en accessibilitat que dins dels seus serveis ofereixen la possibilitat d'obtenir certificats propis d'accessibilitat. Quelcom que en principi podria ser positiu, però que, de vegades, ha resultat ser quelcom totalment contraproductiu que frega el frau: moltes persones s'han trobat que, per exemple, a hotels auditats per aquestes empreses i dotats d'una certificació d'accessibilitat, la única habitació considerada adaptada de l'edifici disposava de banyera i no de dutxa.

Per tal de facilitar la pràctica real de l'accessibilitat, i donat que l'accessibilitat també és sinònim de qualitat, una bona pràctica és incloure factors que tinguin a veure amb aquesta accessibilitat integral i el disseny inclusiu en altres certificacions que no siguin única i exclusivament sobre accessibilitat: com al Q de qualitat turística ⁽⁸¹⁾ o les certificacions en edificis d'habitatges que es deriven del "Reial Decret 233/2013, de 5 d'abril, pel que es regula el Pla Estatal de foment del lloguer d'habitatges, la rehabilitació edificatòria, i la regeneració i renovació urbanes, 2013-2016". ⁽⁸²⁾

3. 2. a). Propostes dirigides a les entitats del tercer sector social

Legislació i defensa de drets:

- Ser realment conscients de la realitat que ens envolta: existeix una manca evident de **voluntat política** i compromís real amb els col·lectius. L'accessibilitat depèn i dependrà del activisme i la capacitat pro-activa dels diferents col·lectius organitzats.
- S'ha de diferenciar entre el treball conjunt i la relació cordial amb l'administració, amb la **supeditació i dependència**. Analitzar si realment des de la entitat es porten a terme o no actes que puguin desvirtuar els objectius i el bon funcionament de la entitat. Per exemple: no reivindicar una obra d'accessibilitat amb la suficient força perquè el local de la nostra entitat depèn d'una cessió gratuïta o a molt baix cost per part del ajuntament del municipi on estem.
- Defensar el dret de la ciutadania (i, per tant, dels col·lectius i les entitats) a **participar en la confecció de lleis i normes**, per la qual cosa s'hauria de tenir en compte:
 - Participació no com a mera validació d'un text ja confeccionat al que simplement s'ha de fer esmenes, si no com quelcom que es fa des del començament: les lleis d'accessibilitat neixen de la reivindicació dels col·lectius, per la qual cosa la participació d'aquests col·lectius és determinant.
 - Llenguatge senzill: la ciutadania té dret a accedir i comprendre totes les lleis que els afecten. La llei i els seus continguts han de ser accessibles: tant en el seu resultat final com en el seu procés d'elaboració.
 - Terminis de temps coherents que permetin una deliberació i uns processos adequats de participació interna dintre de les mateixes entitats i entre els col·lectius.

Per a això, serà imprescindible també capacitar la entitat i les persones: no oblidar que són claus els grups de treball amb les persones de a peu i la participació democràtica dintre de les mateixes entitats, per tal de reflectir al màxim la diversitat i no ser excoents, consensuar propostes, etc.

Si després de reflexionar sobre el tema, considerem que seria positiu demanar suport,

81 _ Més informació vers la Q de qualitat turística a la seva web: http://www.calidadturistica.es/motor.php?id_pagina=menu/que_es

82 _ Aquí l'enllaç amb el Reial Decret 233/2013: http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2013-3780

assessorament o formar-nos en aspectes de participació, no dubtar-ho: fer-ho!

- Treballar els processos d'elaboració de lleis d'accessibilitat (així com la seves interpretacions) de manera **conjunta amb els diferents col·legis professionals**, doncs ens pot ser de grana ajuda tant per a resoldre dubtes com per arribar a un consens quan hi ha interessos contraposats, trobar solucions més adequades, etc.
- Després de que s'aprovi la Llei d'Accessibilitat de Catalunya al Parlament, es començarà a treballar el que serà el nou Codi d'Accessibilitat. Cosa que és una oportunitat molt important per a molts col·lectius: és la ocasió d'incloure necessitats i **paràmetres que fins ara no havien estat contemplats**. Situació que havia provocat que aquests col·lectius quedessin "legalment" exclosos al no haver-los tingut en compte a l'elaboració de lleis anteriorment. Per a això, com s'ha dit nombroses vegades, són claus uns bons sistemes de participació, grups de treball, ...
- Les lleis estan basades en condicions i **paràmetres mínims exigibles** (de vegades, molt debatuts des dels diferents col·lectius implicats). Però que des dels professionals molts cops s'intenten prendre com a estàndards que, a l'hora de la veritat, poden quedar reduïts. Per això, potser s'hauria de plantejar introduir recomanacions a les lleis i normatives. Que, malgrat no siguin d'obligat compliment, poden ser de gran utilitat a l'hora de dissenyar de manera inclusiva. Per exemple: encara que l'actual Codi d'Accessibilitat de Catalunya marca una amplada de pas de porta de 80 cm a espais adaptats, altres organismes (com el CEAPAT i el IBV) recomanen que sigui de 90cm.
- Les persones discriminades per diversitat funcional (discapacitat), realment **coneixen els seus drets**? Saben on i com defensar-los si són vulnerats? Tenen les eines adequades al seu abast? Quina repercussió hauria d'haver-hi després de fer una queixa o denúncia? La manca d'accessibilitat és un tipus de discriminació tant freqüent que genera esgotament i pesadesa. Implica una constant vulneració de drets que, en la majoria dels casos, no es sap com defensar-los.
Malgrat que al I Pla Nacional d'Accessibilitat estatal, a la seva actuació 0203, es parlava de la "Formació en defensa legal i normativa a representants dels moviments associatius de persones amb discapacitat", és quelcom sobre el que més aviat només hi hagut accions aïllades i poc dirigides a les bases socials.
Per una altra banda, hi ha vegades en les que no s'obté cap resultat fins que no s'aconsegueix acabar als **mitjans de comunicació**: hem de ser conscients de que hi ha grans empreses (com, per exemple, aerolínies) que semblen estar més amoïnades per la imatge pública que ofereixen que pels drets de la ciutadania. Per la qual cosa hem de partir d'aquesta realitat per traçar una estratègia eficaç quan es tracti d'abordar qualsevol discriminació per diversitat funcional i manca d'accessibilitat.
- **Mancomunar serveis de professionals** que es requereixin (com per exemple, advocats), per a compartir-los entre diverses entitats a la vegada que es sumen forces per un objectiu comú. Les federacions i confederacions (entitats de 2n i 3er nivell) podrien assumir un paper de facilitadores d'aquesta mancomunitat a la vegada que formen part de la mateixa.

Propostes sobre la normativització (creació de normes):

- Reflexionar, debatre i posicionar-se davant els poders públics en relació a la **privatització de continguts que pateixen les lleis d'accessibilitat** i que dificulten encara més el seu compliment.
El més idoni seria que es fes amb tota la normativa tècnica sobre accessibilitat creada per AENOR el que ja s'ha fet des de la "Secretaría de Estado de Administraciones Públicas"

amb algunes normes concretes (⁸³): que siguin de domini públic i gratuït, per a que puguin estar a l'abast de totes les persones que necessiten utilitzar-les (col·lectius professionals, de diversitat funcional, ...).

Amb més raó si, com dèiem, formen part de lleis i decrets: quelcom que no ha de permetre's que succeeixi al futur Codi d'Accessibilitat de Catalunya (cosa que ja es va detectar que passava als últims esborranys sobre els que es treballava).

No s'ha de permetre que les persones hagin de pagar diners per conèixer els seus drets.

- Els objectius pels que en principi es creen les normes d'accessibilitat (UNE, CEN, ISO ...), probablement siguin **positius**. Sobre el que ens hauríem d'informar adequadament, reflexionar i debatre de manera oberta (també amb els col·lectius professionals i la mateixa administració) és si l'inconvenient està en que els seus continguts siguin privats i el seu accés de pagament. Ja que accedir de forma lliure a aquesta informació facilitaria molt als professionals executar una accessibilitat més rigorosa. Quelcom que beneficiaria a tota la ciutadania.

- Un tema que sempre està candent en accessibilitat és la **desigualtat entre les zones rurals i les grans ciutats**. Aspecte que ja es reflecteix, per exemple, en els terminis que marquen les mateixes lleis tant per a la redacció com per a l'execució dels plans d'accessibilitat municipals.

Hem de ser conscients de que cada zona i cada població tenen característiques, necessitats i inquietuds diferents. I que iniciatives per a treballar l'accessibilitat que puguin funcionar a una gran ciutat, poden ser un desastre a un poble. I a l'inrevés.

Es tractaria, doncs, d'aprofitar les oportunitats o punts forts de les zones rurals: proximitat, relació entre els propis veïns i veïnes (es sol conèixer l'alcalde o l'alcaldesa personalment), major capacitat d'autogestió (fins i tot autoconstrucció), ...

I treballar els punts dèbils, tant internament si som la entitat amb seu al municipi (o prestem serveis a persones d'àmbits rurals) com si som la federació que hem de donar-los suport, apoderar-los i representar-los davant administracions com la Generalitat.

Totes les persones tenen dret a decidir on volen viure: diversitat funcional no pot ser sinònim de viure forçosament a una ciutat. I més si es té en compte l'envelliment de la població que hi ha a les zones rurals.

Propostes sobre la certificació:

- Informar-se de manera rigorosa, reflexionar i debatre sobre **qui i de quina manera es poden realitzar certificacions** d'accessibilitat: si haurien de ser en base als mínims establerts que aporta la legislació, si haurien de ser revisables per evitar males pràctiques (manca de manteniment, usos inadequats -p.ex. lavabo adaptat convertit en magatzem-, etc...), quin cost haurien de tenir i si podrien ser subvencionables, ... Així com també si aquestes certificacions haurien d'estar vinculades al **sistema de control i règim sancionador** de les pròpies lleis d'accessibilitat.
- La possibilitat de certificar l'accessibilitat (més enllà d'una simple validació) d'un entorn, servei, sistema o producte per part del col·lectiu (és a dir, des de les entitats del tercer sector social), és una oportunitat que, ben gestionada, pot aportar un valor afegit als paràmetres mínims que exigeix la legislació, perquè pot sumar un plus d'usabilitat i qualitat. Però s'ha de ser conscient que no és el mateix un procés participatiu que una certificació, i que això últim exigeix tant tenir determinats coneixements tècnics com un seguiment .
El tema de les certificacions des de les entitats és quelcom que podria vincular-se als

83 _ Enlace con el portal de la administración electrónica donde se trata el tema de las normas de accesibilidad y el acuerdo con AENOR:

http://administracionelectronica.gob.es/pae/Home/pae_Estrategias/pae_Accesibilidad/pae_normativa/pae_eInclusi on_Normas_Accesibilidad.html#.UjXpN38eXDd

processos de disseny participatiu sobre els que es va parlar al punt 3.1. d'aquest dossier i a la cooperació amb altres entitats, col·lectius professionals, la pròpia administració, ... que podrien aportar, entre altres recursos, la capacitat tècnica i de gestió necessàries per a dur-les a terme.

- Intentar tenir la major **capacitat tècnica** possible: ja sigui en base als coneixements de persones associades o de la base social de les entitats (aspecte de vegades tan desconegut, poc valorat i que no sol aparèixer mai com a opció), com mancomunant serveis entre entitats (assessoria tècnica, legal, contractació de professionals...).
- A mode de conclusió: **¿certificació? Si, però amb rigor.** Que permeti un seguiment (manteniment) i flexibilitat suficient com per anar incorporant amb el pas del temps noves mesures que puguin incrementar el valor afegit d'aquell servei/entorn/producte en quan a usabilitat i satisfacció. Més enllà de necessitats e inquietuds de col·lectius que possiblement van quedar exclosos als paràmetres inicials que es van determinar.

3. 2. b). Lectures recomanades

AJUNTAMENT DE BARCELONA, INSTITUT MUNICIPAL DE PERSONES AMB DISCAPACITAT, *Barcelona: una ciutat per a tothom*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, 2009.
<http://w110.bcn.cat/fitxers/baccessible/30anysimatges.208.pdf>

3. 2. c). Recursos

Recursos sobre el marc legal i de drets

- ASÍS ROIG, Rafael de; AIELLO, Ana Laura; BARIFFI, Francisco; CAMPOY CERVERA, Ignacio; PALACIOS, Agustina. **La accesibilidad universal en el marco constitucional español**. *Derechos y Libertades: revista de filosofía del derecho y derechos humanos*, gener 2007, n. 16, p. 57-82. ISSN:1133-0937.
<http://e-archivo.uc3m.es/bitstream/handle/10016/7130/DyL-2007-Asis.pdf;jsessionid=CB84B1988027818224F213CEE045FFDE?sequence=1>
- **"Convención internacional de Naciones Unidas sobre de los derechos humanos de las personas con discapacidad"** (ratificada por Espanya al 2007).
<http://www.un.org/disabilities/documents/convention/convoptprot-s.pdf>
 Instrument de ratificació de la Convenció sobre los drets de las persones amb diversitat funcional (discapacitat), fet a Nova York el 13 de desembre de 2006:
<http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2008-6963>
 Més informació sobre la Convenció aquí:
<http://www.un.org/spanish/disabilities/convention/convention.html>
 La Convenció en pictogrames:
http://www.imserso.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/convenccion_accesible2.pdf
- Llei 26/2011, de 1 d'agost, de **adaptació normativa a la Convenció** Internacional sobre els Drets Humans de les Persones amb Diversitat Funcional (discapacitat):
<http://www.boe.es/boe/dias/2011/08/02/pdfs/BOE-A-2011-13241.pdf>
- Webs del departament de Benestar social y Família (a) y del departament de Territori i Sostenibilitat (b) de la Generalitat de Catalunya on trobaràs les **lleis vigents a Catalunya sobre accessibilitat** (autonòmiques i estatals), així com la interpretació i aplicació de la normativa.
 a)<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.6e02226e86d88424e42a63a7b0c0e1>

[a0/?vgnextoid=0e77661b37377310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=0e77661b37377310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default](http://www20.gencat.cat/portal/site/territori/menuitem.20d038f229ed7f089939bdd8b0c0e1a0/?vgnextoid=68a960113dec5310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=68a960113dec5310VgnVCM1000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default)
b) http://www20.gencat.cat/portal/site/territori/menuitem.20d038f229ed7f089939bdd8b0c0e1a0/?vgnextoid=68a960113dec5310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=68a960113dec5310VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default&newLang=es_ES

- Legislació vigent a Catalunya sobre **accessibilitat a l'edificació** (unificació amb la Llei estatal):
Comparativa del Codi Tècnic de la Edificació amb la normativa d'accessibilitat de Catalunya. Document elaborat per l'Àrea de Infraestructures, Urbanisme i habitatge de la Diputació de Barcelona.
<http://xarxamobal.diba.cat/XGMSV/documents/normativa/Comparativa%20CTE%20i%20odi%20Accessibilitat.pdf>
- Legislació vigent a Catalunya sobre **accessibilitat al urbanisme** (unificació amb la Llei estatal):
Resum de la comparativa de la normativa d'accessibilitat, arran de la "Orden VIV/561/2010, de 1 de febrero, por la que se desarrolla el documento técnico de condiciones básicas de accesibilidad y no discriminación para el acceso y utilización de los espacios públicos urbanizados" i donat que a Catalunya segueix vigent el "Decret 135/1995, de 24 de març, de desplegament de la Llei 20/1991, de 25 de novembre, de promoció de la accessibilitat i de supressió de barreres arquitectòniques, i de aprovació del Codi d'accessibilitat".
Document elaborat per l'Àrea de Infraestructures, Urbanisme i habitatge de la Diputació de Barcelona.
<http://xarxamobal.diba.cat/XGMSV/documents/normativa/Resum%20comparativa.pdf>
- Enllaç amb la edició del **Codi d'Accessibilitat de Catalunya (Decret 135/1995)** que conté dibuixos per facilitar la comprensió dels paràmetres tècnics que contempla la Llei (Tenir en compte que el que es vigent actualment és la suma de la Llei estatal i la Llei autonòmica):
<http://agora.escoladeltreball.org/Members/cjimenez/c5-curs-2010-11/codi%20accessibilitat%20grafic.pdf>
- **Avantprojecte de Llei d'Accessibilitat de Catalunya (2013)**:
http://www20.gencat.cat/docs/bsf/01Departament/04Legislacio/Destacat_dreta_Info_publica/Documents/avantprojecte_llei_accessibilitat/avantprojecte_llei_accessibilitat.pdf
- Web del **Consell per a la Promoció de l'Accessibilitat** i la Supressió de Barreres Arquitectòniques de la Generalitat de Catalunya:
http://www10.gencat.cat/sac/AppJava/organisme_fitxa.jsp?codi=5961
- **Taula d'Accessibilitat a les Activitats a Catalunya (TAAC)** de la Generalitat de Catalunya (vinculada al Departament de Benestar social y família).
Formada per professionals tècnics qualificats, el seu objectiu és harmonitzar els criteris de la normativa vigent d'accessibilitat (autonòmica i estatal) als establiments a edificacions existents on es desenvolupen activitats d'ús públic.
<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.318327c7107bbec91285ea75b0c0e1a0/?vgnextoid=f34661a608377310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=f34661a608377310VgnVCM2000009b0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>
- Informe elaborat pel CERMI sobre la **Llei 8/2013**, de 26 de juny, de rehabilitació, regeneració i renovació urbanes (B.O.E. 27-6-2013)": continguts amb repercussió a les persones amb diversitat funcional (discapacitat) i les seves famílies.
<https://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CC>

[kQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.cermi.es%2Fes-ES%2FNovedades%2FLists%2FNovedades%2FAttachments%2F1591%2FINFORME%2520LEY%2520REHABILITACION%2520URBANA.doc&ei=P49tUvb5J8SOswb64oCoBA&usq=AFQjCNEMF8B08M50uLd2VNF7jB0Hzwg4Pw](http://www.cermi.es/Fes-ES%2FNovedades%2FLists%2FNovedades%2FAttachments%2F1591%2FINFORME%2520LEY%2520REHABILITACION%2520URBANA.doc&ei=P49tUvb5J8SOswb64oCoBA&usq=AFQjCNEMF8B08M50uLd2VNF7jB0Hzwg4Pw)

- Llei 49/2007, de 26 de desembre, por la que s'estableix el règim d'infraccions i sancions en matèria d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat.
<http://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2007-22293>

Accions sobre accessibilitat i disseny inclusiu a nivell estatal

- ALONSO LÓPEZ, Fernando (dir.). **Libro verde de la accesibilidad en España: diagnóstico de situación y bases para elaborar un plan integral de supresión de barreras**. Madrid: IMSERSO, 2002. NIPO:209-02-017-5 / ISBN:84-8446-048-7
http://www.ceapat.es/ceapat_01/centro_documental/accesibilidad/accesibilidad_entorno/IM_034193
- ALONSO LÓPEZ, Fernando (coord.). **Libro blanco del I Plan Nacional de accesibilidad: Por un nuevo paradigma, el Diseño para Todos, hacia la plena igualdad de oportunidades**. 2003.
<http://www.cocemfeclm.org/documentosdeinteres/libroblancoaccesibilidad.pdf>
- IMSERSO. **I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012**. Madrid: Ministerio de Trabajo y asuntos sociales, la secretaria de Estado de servicios sociales, familias y discapacidad, Instituto de mayores y servicios sociales, 2004. NIPO: 209-04-006-7.
<http://sid.usal.es/idocs/F8/FDO12610/pndaa.pdf>

Recursos sobre Normes i certificacions

- Llei 8/2013, de 26 de juny, de rehabilitació, regeneració i renovació urbana.
On es parla de la certificació de l'accessibilitat a edificis.
http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2013-6938
El "Centro Nacional de Tecnologías de la Accesibilidad" (CENTAC) va fer el taller "Taller de Expertos: Accesibilidad en la rehabilitación y regeneración de edificios" sobre l'aplicació d'aquesta llei el dia 12/09/2013. Pots consultar-ho aquí:
<http://www.centac.es/es/talleres-expertos/rehabilitacion-y-regeneracion-edificios>
- Post de Gonzalo Arjona Giménez "**Normalización y certificación en accesibilidad. Cuando la ley no se hace eco**" al seu blog "*La accesibilidad es de todos*".
Per a comprendre una mica millor per a què serveixen les normes i la certificació:
<http://laaccesibilidadesdetodos.blogspot.com.es/search/label/Certificaci%C3%B3n%20en%20accesibilidad>
- Web de AENOR amb tota la informació sobre **certificació de l'accessibilitat**:
http://www.aenor.es/aenor/certificacion/resp_social/resp_accesibilidad.asp#.Um1f61POvDc
Fuller de AENOR sobre la certificació de l'accessibilitat amb la norma UNE 17001-2
http://www.aenor.es/documentos/certificacion/folletos/w_508_ACCESIBILIDAD_UNIVERSAL.pdf
Llistat amb les **normes UNE de AENOR sobre accessibilitat** i els seus preus:
<http://www.aenor.es/aenor/normas/buscadornormas/resultadobuscnormas.asp#.Um1sX1PQvDc>

- Enllaç amb el catàleg de les **biblioteques de la UPC**, on es poden trobar algunes de les normes UNE sobre accessibilitat:
http://cataleg.upc.edu/search~S1*cat?/Xaccessibilidad&searchscope=1&SORT=D/Xaccessibilidad&searchscope=1&SORT=D&searchtype_aux=X&SUBKEY=accessibilidad/1%2C109%2C109%2CB/frameset&FF=Xaccessibilidad&searchscope=1&SORT=D&5%2C5%2C
- Enllaç al blog "Usable y Accesible" de Olga Carreras, on trobaràs recursos sobre validadors d'accessibilitat web gratuïts.
http://www.usableyaccessible.com/recurso_misvalidadores.php

3.3. Fomentar l'apoderament ⁽⁸⁴⁾ i alliberar el coneixement

*"Dóna-li un peix a un home i menjarà un dia.
Ensenya-li a pescar i menjarà tots els dies".
(Anònim)*

L'accés a la informació i a la formació sobre accessibilitat i disseny inclusiu, juntament amb una bona educació en valors sobre la diversitat des de la base (escola inclusiva) ⁽⁸⁵⁾, és clau per a fer que l'accessibilitat integral sigui una realitat a la vida quotidiana de totes les persones, sense haver de recórrer sistemàticament a un règim sancionador. Però, la formació i la informació sobre accessibilitat, són accessibles?

La Informació

En relació a la informació sobre accessibilitat i disseny inclusiu ens trobem amb dos aspectes importants a tenir en compte, sorprenentment antagònics:

- La manca d'informació: no saber si hi ha, on està o com accedir a ella.
- La "Infoxicació": al descobrir on està, es descobreix també que hi ha en excés, es moltes vegades reiterativa, inconnexa i, de vegades, fins i tot de dubtosa qualitat.

El fet de que la gran (grandíssima) majoria d'aquesta literatura "específica" estigui segregada a espais "específics" a entorns "específics" (p.ex. publicacions que només trobem a les prestatgeries de les entitats) ja és un símptoma clar de la desconexió que existeix entre el món del tercer sector social vinculat als col·lectius implicats (diversitat funcional, gent gran, ...) i el món professional que hauria de tenir aquesta informació a l'abast per a poder-la aplicar.

Amb la qual cosa es té la sensació de que aquells principis de disseny universal (i altres característiques que fan que una cosa sigui accessible), només s'han de tenir en compte quan sorgeix un encàrrec també "específic" per a un públic "específic" i un client "específic". Desvirtuant-se així l'objectiu que havia de tenir per definició aquest disseny: disseny per a tothom.

Més enllà de que en molts casos, si ens hem de sincerar, a aquesta bibliografia "específica"

84_ **Apoderament**: "Procés pel qual les persones enforteixen les seves capacitats, confiança, visió i protagonisme com a grup social per impulsar canvis positius en les situacions que viuen" [Traducció pròpia]. Extret de la web del "Diccionario de Acción Humanitaria y Cooperación al Desarrollo" del "Instituto de Estudios sobre Desarrollo y Cooperación Internacional" de la Universitat del País Vasc. Més informació aquí: <http://www.dicc.hegoa.ehu.es/listar/mostrar/86>

85_ Informació sobre la Plataforma ciutadana per una **escola inclusiva** a Catalunya: http://www.fcsd.org/fichero-5414_5414.pdf
Pàgina de facebook: <https://www.facebook.com/PlataformaCiudadanaEscolaInclusiva>

sobre accessibilitat i disseny inclusiu, poc trobem que sigui de veritable utilitat per a portar a la pràctica aquests conceptes des de un punt de vista quotidià tant dels professionals com de la ciutadania de a peu: a un gran nombre de casos, els continguts són molt repetitius, la qual cosa fa que siguin publicacions massa extenses i poc funcionals.

Tot això fa evident la desconexió entre els àmbits d'investigació (i de qui fa aquestes publicacions), amb la realitat quotidiana de les persones. Es més: la gran majoria de la base social de les entitats del col·lectiu de diversitat funcional, podem apostar a que no té ni idea de la existència ni de totes aquestes publicacions, ni de tots els llocs on pot trobar-se informació sobre accessibilitat i disseny inclusiu, ni de la quantitat d'observatoris que existeixen a nivell estatal sobre el tema.⁽⁸⁶⁾

Una de les majors fonts d'informació sobre accessibilitat són alguns portals d'Internet, ja sigui d'entitats socials, d'institucions oficials, catedres i altres organismes vinculats a universitats i centres d'investigació, ...

Són webs que contenen moltíssima bibliografia, articles, estudis i un llarguíssim etcètera, en la majoria dels casos tots ells descarregables de manera gratuïta

Els inconvenients els trobem en la manera en que està organitzada la informació: caòtica i poc pràctica.

Així mateix, hi ha diversos temes que es troben a faltar a aquestes recopilacions (o costa moltíssim localitzar-ho per la manera en que està organitzada la informació): les metodologies de disseny (co-disseny, gestió,...) i els aspectes tècnics de l'accessibilitat (de gran rellevància en la execució). Sobre això últim, indicar que la manca d'informació es refereix a detalls constructius o , per exemple, com resoldre coses tècnicament amb un cost prudent que no interfereixi en la qualitat dels resultats (fent servir, per exemple, software lliure).

Tot això és quelcom que, una vegada més, ens mostra la desconexió entre les diferents disciplines i professions que intervenen en la pràctica de l'accessibilitat, que haurien de treballar conjuntament i de la mà dels col·lectius de persones usuàries.

El coneixement i la formació

Sobre la formació en accessibilitat i disseny inclusiu podríem dir, a grans traços, que sol ser excessivament cara, repetitiva, educa en base a uns valors de dubtós respecte a la diversitat (s'acostuma a promoure únicament l'accessibilitat com a mercat a explotar o una imposició legal, no com un dret), en molts casos es perpetua "l'accessibilitat esbiaixada" (es mantenen els estereotips existents sobre diversitat funcional i només es parla d'alguns col·lectius concrets), no es parla de metodologies o de com portar-les a la pràctica, no s'aborden els detalls tècnics, la manca d'experimentació i contacte amb la realitat de les persones fa que no siguin conscients del per què de les coses, ... Per la qual cosa, al final, aquesta informació acaba sent poc clara i gens pràctica.

La proliferació de jornades, seminaris i congressos sobre accessibilitat i disseny inclusiu que es queden en mers marcs teòrics, desvinculats moltes vegades de les necessitats de la ciutadania de a peu de carrer, que més aviat semblen aparadors de bones intencions i de projectes macro- empresarials, i als que assisteixen pràcticament sempre les mateixes persones, són també un clar reflex de totes les desconexions que hem anat comentant. Al mateix temps que hauria de fer-nos reflexionar sobre si els recursos (econòmics, materials,...) que es dispersen en aquest tipus d'accions no haurien de ser reconduïts a facilitar formacions més concretes o altres tipus d'actuacions, que més que publicitar coses o entitats, donés eines d'utilitat per a que els col·lectius professionals després les poguessin adoptar i desenvolupar, i així poder dur a la pràctica l'accessibilitat i el disseny inclusiu als seus projectes.

Del que es tractaria és d'apoderar i generar coneixement col·lectiu sobre el tema.

86 _ Trobaràs informació sobre nombrosos observatoris al punt 3.3.c) del dossier.

Vers la inclusió de matèries i continguts d'accessibilitat i disseny inclusiu (i, per què no, d'educació en valors de la diversitat) a la formació reglada, ens trobem, de nou, amb que no existeix un compromís polític clar. Tal i com se'ns demostra a la última llei catalana d'accessibilitat (pendent d'aprovació parlamentària) al tractar el tema només vagament al article 58. (87) Malgrat que, en realitat, la inclusió de matèries i continguts sobre accessibilitat i disseny inclusiu als graus universitaris és quelcom que ja s'havia d'haver fet amb l'entrada en vigor l'any 2007 del "Reial Decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel que s'estableix la ordenació dels ensenyaments universitaris oficials" (88).

Sobre això, s'hauria de tenir en compte que aquestes matèries i continguts sobre accessibilitat i disseny inclusiu, haurien d'estar incloses als currículums de totes les professions que intervenen, des de la formació professional als graus universitaris. I com a matèria comú a cursar des del principi dels estudis, ja que comporta tant un canvi de valors professionals i personals, com un canvi en les metodologies de treball.

Precisament per aquest motiu, s'hauria de reflexionar també sobre si els màsters i postgraus sobre accessibilitat que existeixen actualment (i que semblen ser la única aposta ferma per a formar-se sobre aquests temes) són el més adequat com a opció única i exclusiva, doncs solen ser molt genèrics, cars (tinguem en compte també la pujada de tarifes deguda a les "polítiques d'austeritat") i, finalment, l'adquisició d'aquests coneixements es deixa a lliure elecció de la persona. Ja que tot dependrà de si el o la professional, un cop ha finalitzat els seus estudis, decideix o no fer aquest màster o postgrau.

La conscienciació i formació és, precisament, la primera línia d'actuació que tenia prevista el I Pla Nacional d'Accessibilitat 2004-2012 estatal. (89)

Quelcom molt important des de un principi i necessari tant per als processos de control com els de certificació. Però ja imprescindible des de l'aprovació de diferents lleis com la "Llei 8/2013, de 26 de juny, de rehabilitació, regeneració i renovació urbana" (90), on es parla de certificar l'accessibilitat als edificis d'habitatges: els professionals necessiten formació, que hauria de comptar tant amb una mínima educació en valors com amb especificacions tècniques. (91)

Encara que, en realitat, on s'ha detectat que l'accessibilitat queda truncada molts cops (més de la que ens agradaria) és en les execucions i acabats de les obres. Per la qual cosa la formació també s'hauria de plantejar per a aquests sectors professionals i

87 _ "Accessibilitat en els plans d'estudi: La Generalitat de Catalunya, en l'àmbit de les seves competències, ha de vetllar perquè els plans d'estudis dels diferents ensenyaments universitaris i de formació professional relacionats amb el territori, l'edificació, els mitjans de transport, els productes, els serveis i la comunicació incorporin els continguts que garanteixin el coneixement en l'accessibilitat". Consulta l'avantprojecte de Llei d'Accessibilitat de Catalunya (2013):

http://www20.gencat.cat/docs/bsf/01Departament/04Legislacio/Destacat_dreta_Info_publica/Documents/avantprojecte_llei_accessibilitat/avantprojecte_llei_accessibilitat.pdf

88 _ Enllaç all BOE del "Reial Decret 1393/2007, de 29 d'octubre, pel que s'estableix la ordenació dels ensenyaments universitaris oficials" i les seves modificacions posteriors aquí:

<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-18770>

89 _ Consulta la línia estratègica "Concienciación y formación" del "I Plan Nacional de Accesibilidad 2004-2012" a la pàg. 108 del document: <http://sid.usal.es/libros/discapacidad/12610/8-1/i-plan-nacional-de-accesibilidad-2004-2012.aspx>

90 _ Aquí enllaç a la "Llei 8/2013, de 26 de juny, de rehabilitació, regeneració i renovació urbana": http://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2013-6938

91 _ Recomanable llegir el següent article escrit per Fernando Alonso al blog de Aceplan el 10 d'octubre de 2013, sobre la capacitat tècnica del col·lectiu professional per a certificar l'accessibilitat sota la Llei 8/2013: <http://aceplan.wordpress.com/>

de manera molt pràctica: gremis de constructors e industrials, paletes "de tota la vida", ... Ja que sota l'actual situació de crisi socioeconòmica, cada vegada més actuen sense supervisió de cap arquitecte, tècnic, ... (en realitat, moltes vegades tampoc ho exigeix la llei).

Per tot això, s'hauria de considerar també la creació d'una bona formació no reglada, rigorosa i de qualitat. Accessible, tant econòmicament com en quan a continguts, i dirigida a tots els col·lectius professionals implicats: no només tècnics amb alta qualificació.

Per una altra banda, quelcom que no s'havia tractat molt fins fa poc, és tant la formació a les mateixes entitats socials i col·lectius sobre accessibilitat i disseny inclusiu, com el valor que té el coneixement pràctic del mateix col·lectiu i el que aquest pot arribar a aportar als professionals.

La informació és poder, també per als col·lectius de persones discriminades per diversitat funcional.

Alliberar el coneixement i democratitzar el disseny

Més enllà del coneixement que es pot adquirir a través de la formació (reglada i no reglada), s'ha de prestar especial atenció al coneixement pràctic. Sobretot a aquell que sorgeix des de les mateixes persones que tracten de generar solucions pràctiques per resoldre situacions de la seva vida quotidiana. Quelcom que té molt a veure amb el disseny participatiu del que hem parlat abans, al punt 3.1. del dossier.

El fet de que gran part del coneixement (sobretot tècnic) estigui en mans de grans empreses que actuen com a "lobbies" ⁽⁹²⁾ i/o subjecte a grans patents, probablement sigui un dels motius pels quals s'encareix l'accessibilitat (sobretot en quan a ajudes tècniques o tecnologies de suport) ⁽⁹³⁾. Més enllà del paper que juguen els sistemes de producció (la industrialització a gran escala requereix moltes vegades fer motlles) i comercialització (gran quantitat d'intermediaris) al preu final: ja sigui un objecte, un servei, software (programa d'ordinador), ... Al que sumar, moltes vegades, la manca de flexibilitat i adaptabilitat que tenen aquests productes a les necessitats i inquietuds reals de les persones usuàries, que moltes vegades, i després d'haver-los comprat, han de tornar a fer modificacions per a que responguin a allò que realment volien o necessitaven (cosa que comporta encara més diners).

Com a contrapartida, des de fa uns anys han anat sorgint moviments i iniciatives molt interessants vinculades a l'anomenat "procomú" ⁽⁹⁴⁾, els recursos de baix cost ⁽⁹⁵⁾, el

92_ Un **lobby** (en plural: lobbies) és un col·lectiu amb interessos comuns (des de entitats socials a empreses) que realitzen accions dirigides a influir davant l'Administració Pública per promoure decisions favorables als interessos d'aquest sector concret de la societat.

Més informació a wikipedia: <http://es.wikipedia.org/wiki/Lobby>

93_ Les "**ajudes tècniques**" o "**productes de suport**" són qualsevol producte (dispositiu, instrument, aparell, software, ...) que utilitzen les persones per incrementar, mantenir i millorar les seves capacitats funcionals. Serveixen per a tenir un major grau d'independència i una millor qualitat de vida.

94_ "El '**procomú**' (traducció al català i castellà del 'commons' anglosaxó), és un model de governança per al bé comú. La manera de produir i gestionar en comunitat béns i recursos, tangibles i intangibles, que ens pertanyen a tothom, o millor, que no pertanyen a ningú. Un antic concepte jurídic-filosòfic, que als últims anys ha tornat a agafar empena i repercussió pública, gràcies al software lliure i al moviment 'open source' o al premi Nobel d'economia concedit a a Elinor Ostrom el 2009, per les seves aportacions al govern dels béns comuns." [Traducció pròpia].

Font: <http://www.colaborabora.org> Més informació: http://es.wikipedia.org/wiki/Bien_comunal

95_ " Ens referim amb baix cost als recursos que un mateix pot construir, o bé que pot aconseguir sense cap cost (valor afegit per ser un producte de suport) sigui perquè es poden baixar d'internet o s'obtenen de manera gratuïta per l'usuari. Amb una perspectiva més àmplia inclouríem també recursos del mercat general que es poden utilitzar com a producte de suport (ajuda tècnica)". [Traducció pròpia]. Text extret de la web del CRMF d'Albacete vinculat a la trobada de tecnologies de baix cost: <http://www.crmfalbacete.org/recursosbajocoste/presentacion.asp>

consum col·laboratiu ⁽⁹⁶⁾ i la cultura lliure ⁽⁹⁷⁾ en relació a l'accessibilitat, el disseny inclusiu i les tecnologies de suport. I, poc a poc, sembla que s'estan consolidant.

Una de les trobades que té gran expectació (sobretot entre els i les professionals de teràpia ocupacional) és el "Encuentro Internacional sobre tecnología de bajo coste, adaptaciones elaboradas por usuarios y recursos de libre acceso", que es fa cada any a Albacete. ⁽⁹⁸⁾ On s'exposen nombrosos projectes que freguen la filosofia del "Fes-ho tu mateix" (de l'anglès "Do it yourself" -DIY) i la cultura "maker" ⁽⁹⁹⁾, es mostren iniciatives portades a terme tant a escoles com a habitatges privats, productes de suport innovadors pensats per persones usuàries en base a necessitats no resoltes al mercat, software lliure, ...

Malgrat la desconnexió que segueix existint entre professionals (teràpia ocupacional, disseny, enginyeria, ...), quelcom que ha començat a unir el coneixement tècnic i estètic amb el coneixement funcional i ergonòmic en aquestes trobades és la impressora 3D ⁽¹⁰⁰⁾, vers la que hi ha qui comenta que està provocant una nova revolució industrial. Encara que la part potser més interessant en aquest cas, en quan a accessibilitat i promoció de l'autonomia personal, sigui la producció d'objectes amb formes orgàniques (per exemple ajudes tècniques com fèrules) de manera local (és a dir: sense haver d'enviar la producció a una empresa llunyana), de manera que realment es doni resposta a les característiques i inquietuds de les persones que els utilitzaran.

Vinculat a aquests nous sistemes de producció i comercialització, on es torna a passar de grans corporacions i empreses deslocalitzades (situades moltes vegades també fora del Estat espanyol) als petits tallers, trobem els "Fablabs" ⁽¹⁰¹⁾: una mena de tallers compartits que estan proliferant a mode de "laboratoris de fabricació".

Per una altra banda, el consum col·laboratiu el podem trobar als bancs d'ajudes

96_ **El consum col·laboratiu** suposa un canvi cultural i econòmic dels hàbits de consum, i es refereix a la manera tradicional de compartir, intercanviar, prestar, llogar i regalar, redefinida a través de la tecnologia moderna i les noves maneres de mesurar la reputació de les persones. Més informació als punts 3.3.b) y 3.3.c) del dossier, i a wikipedia: http://es.wikipedia.org/wiki/Consumo_colaborativo

97_ "La cultura lliure és una corrent de pensament que promou la llibertat en la distribució i modificació dels treballs creatius basant-se en el principi del contingut lliure per distribuir i modificar treballs i obres creatives, usant Internet així com altres mitjans. És un moviment que s'oposa a les mesures restrictives de les lleis de drets d'autor, que diversos membres del moviment al·leguen que també obstaculitzen la creativitat. La cultura lliure està conformada per quatre tipus diferents de corrents de pensament: El domini públic, el 'copyleft', les llicències 'creative commons' i les llicències de programes lliures (software lliure). Les obres en domini públic poden utilitzar també formats lliures. El terme "Cultura lliure" (en anglès "free culture") va ser originàriament el títol del llibre del 2004 per Lawrence Lessig. Avui en dia, el terme és sinònim de molts altres moviments, inclosos el hacker, el moviment copyleft, entre molts altres". [traducció pròpia] Extret de wikipedia: http://es.wikipedia.org/wiki/Cultura_libre

98_ Enllaç amb la informació sobre la trobada de Albacete: <http://www.crmfalbacete.org/recursosbajocoste/default.asp>

99_ Més sobre la "cultura maker" (Maker culture) aquí: http://en.wikipedia.org/wiki/Maker_culture

100_ "La **impressió 3D**, coneguda també com fabricació additiva quan s'utilitza a escala industrial, es un mètode de fabricar objectes, sovint col·locant capa darrera capa de material fins que emergeix una forma, d'avall a dalt. La tècnica existeix des de fa tres dècades, però fins fa poc era empleada, principalment, per dissenyadors i enginyers que volien produir prototips ràpidament sense passar per l'enfarfec d'usar una fresadora o motllos d'injecció de plàstic. Dibuixes el teu disseny a un programa assistit per ordinador (CAD), enguies la impressora, marxas a casa teva per la nit i el teu model t'està esperant al matí" [traducció pròpia]. Text extret de: http://www.technologyreview.es/read_article.aspx?id=44136. "El sector en el que aquest tipus d'eines resulta més comú és el de les pròtesis mèdiques, on resulten ideals donada la fallit per adaptar cada peça fabricada a les característiques exactes de cada pacient". Més informació a wikipedia: http://es.wikipedia.org/wiki/Impresora_3D

101_ "Un Fab Lab (acrònim de l'anglès "Fabrication Laboratory") és un espai de producció d'objectes físics a escala personal o local que agrupa màquines controlades per ordinador. La seva particularitat resideix en la seva dimensió i en la seva forta vinculació a la societat". Extret de wikipedia: http://es.wikipedia.org/wiki/Fab_lab. Fab lab en Barcelona: <http://www.fablabbcn.org/>

tècniques (¹⁰²) que, precisament, tenen algunes entitats socials: llocs on persones que ja no fan servir alguns productes de suport (cadires de rodes, grues, croses, ...), els donen per a que altres persones els puguin utilitzar, ...

Malgrat són de moltíssima utilitat, encara ho podrien ser de més. Però les dificultats en la gestió tant de recursos (de tot tipus), com del que s'emmagatzema, l'espai que es necessita per a guardar-lo... aspectes als que hauríem de sumar pressions externes, poden fer que perillin. Tot just en un moment socioeconòmic i polític clau.

Val a dir que a la iniciativa de la trobada anual d'Albacete a l'estiu, li han seguit d'altres a la Universitat de Vic, o a l'Hospital de Sant Pau de Barcelona: on es va dissenyar i equipar un espai amb materials de baix cost i mobles d'IKEA com a pis adaptat. (¹⁰³)

Possiblement hi hagi més iniciatives i projectes d'aquest tipus en marxa dels que imaginem, i amb tota seguretat estan presents a les nostres vides més quotidianes i no ens hem adonat.

3. 3. a). Propostes dirigides a las entitats del tercer sector social

Propostes sobre la informació

- Per a tenir un caràcter pro-actiu i constructiu va bé conèixer **solucions i projectes** que ja s'han fet, tenir a l'abast informació útil i saber mínimament sobre les lleis que s'han d'aplicar en quan a accessibilitat. Tot això ens ajudarà a l'hora de generar propostes de millora i ens donarà més força.
- Molt important: **compartir el coneixement** individual per transformar-lo en coneixement col·lectiu! Ens farà créixer com a persones i com a col·lectiu, reforçarà els nostres projectes i ajudarà a la entitat a que sigui més viable aconseguir els seus objectius.
- **Apoderament i col·laboració** enfront a dependència: des de les entitats socials, què és el que fomentem? (entre les persones associades, les entitats de base federades, etc). El que hem de fer és donar eines, aportar recursos, informació, donar suport, acompanyar i representar democràticament. No provocar dependències, ja que això repercuteix en que l'accessibilitat evolucioni més lentament.
- Establir **vincles amb els diferents col·lectius professionals i els àmbits d'investigació**, sense oblidar la base social. Trobar un equilibri que ens permeti estar informats del que succeeix, el que es "cou", sense descuidar la realitat quotidiana de les persones. El fet de que les entitats socials s'impliquin en projectes d'investigació i de I+D+i es positiu donat que pot facilitar que aquests projectes estiguin basats en les necessitats reals de les persones reals, no solsament en suposicions basades en altres estudis i bibliografies.
Això sí, exigir un feedback adequat i unes mínimes garanties de que allò en el que s'està treballant pugui revertir en una millora de la qualitat de vida dels col·lectius.

102 _ Existeixen un gran nombre de **bancs d'ajudes tècniques**, sorgits de diferents iniciatives: "Servei de Teràpia Ocupacional i Banc d'Ajudes Tècniques del Consorci de Benestar Social del Gironès-Salt" (<http://maparecursos.cbs.cat/2012/10/servei-terapia-ocupacional-i-banc.html>), "Banc d'ajudes tècniques de les Terres de l'Ebre" (<http://www.324.cat/noticia/317121/baixebre/El-Banc-dAjudes-Tecnicas-de-les-Terras-de-lEbre-ofereix-en-lloguer-material-hospitalari-de-suport-a-les-persones-dependents>), "Banc d'ajudes tècniques de Santa Perpètua de Mogoda" (http://www.staperpetua.cat/perfil/recursos/recursos/tauler_4_2_banc_ajuts_tecnicos_dependents.pdf), etc..

103 _ Enllaç amb la notícia al diari "El Periódico" sobre el pis adaptat 'low cost' (baix cost) de l'Hospital de Sant Pau a Barcelona, publicada el 29/11/2012 en la secció "sociedad": <http://www.santpau.es/UploadFiles%2F14995-1-76789.pdf>

- És clau també divulgar i **donar a conèixer tots els treballs** que es creen en aquests espais d'investigació i àmbits acadèmics (tesis, treballs finals, ...): solen estar subjectes a restriccions per part dels mateixos organismes que organitzen la investigació i les pròpies universitats. Amb la qual cosa, la informació, al no ser compartida, no arriba a mans de qui podria posar-la en pràctica i generar moviments reals que milloressin la qualitat de vida de la ciutadania.
- Debatre obertament i posicionar-se públicament sobre la importància de la **cooperació de les diferents universitats, càtedres i centres d'investigació**. Donat que ens trobem a un moment en el que les retallades en investigació, desenvolupament i innovació (I+D+i), connectar projectes i coneixements és clau si es vol seguir avançant.
- Quan s'organitzen actes o es creen espais per a compartir experiències sobre accessibilitat i disseny inclusiu, no comptar només amb persones, entitats o empreses amb una trajectòria professional consolidada. És importantíssim conèixer les vivències i punts de vista de petites entitats base (que solen ser les que porten a terme accions amb més càrrega reivindicativa a nivell local) i les dificultats amb les que es troben professionals "anònims" de diferents disciplines (sobretot els que s'estan iniciant en accessibilitat). El suport mutu és clau si de veritat creiem que l'accessibilitat és un dret, i que aquest ha de ser exercit democràticament. Reflexionar sobre **el paper de "lobby"** que s'exerceix des de les entitats més grans: quin ha de ser l'equilibri més adequat.
- Treballar coordinadament i sol·licitar una **simplificació dels observatoris** d'accessibilitat existents per a que siguin realment útils i eficients: la excessiva multiplicitat, dispersa recursos (per començar, els econòmics). Els que funcionen correctament i es consideren d'utilitat, han de donar-se a conèixer tant a les entitats i les seves bases socials, com als col·lectius professionals. És clau connectar-los amb qui ha de fer-ne ús.
- Contactar amb qui produeix aquesta informació i coneixement, veure a quin públic es dirigeix, i quines vies està utilitzant per difondre-la. Plantejar-se col·laborar i incidir en els canals: les entitats socials poden **actuar com a facilitadores** per a que la informació arribi a qui ha d'arribar i posar-la en pràctica. Moltes vegades qui genera aquesta informació i coneixement sobre disseny inclusiu són, precisament, entitats socials de grans dimensions. Amb la qual cosa, si és el cas, analitzar si els canals que s'estan utilitzant són els més adequats.
- Malgrat ja es va comentar al punt "3.2. Legislació, normativa i certificació" del dossier, és vital insistir: s'ha de crear un debat obert en relació a la possibilitat d'**alliberar els continguts de les normes tècniques** (UNE, CEN, ISO, ...), ja que contenen informació molt útil que podria facilitar als professionals dur a terme una accessibilitat més rigorosa. Quelcom que beneficiaria a tota la ciutadania, però que és bàsic per a que milers de persones puguin exercir els seus drets inclosos a la comunitat.
- De manera col·lectiva, sumant l'esforç de les màximes entitats socials possibles (implicant també federacions i confederacions), estudiar la quantitat i qualitat de publicacions i informació que hi ha sobre accessibilitat i disseny inclusiu a les **biblioteques professionals i de les universitats**. Que qui ha d'utilitzar aquesta informació la tingui a l'abast (a més a més des de la base), és fonamental.
- Analitzar i valorar l'accessibilitat dels **portals web** on hi ha compilada i emmagatzemada molta de la informació sobre accessibilitat i disseny inclusiu, i dels mateixos documents: molts són documents PDF resultat d'escanejar publicacions més antigues (però que no per això menys interessants i importants). Aquest tipus de coses són les que ja des de un principi i, paradoxalment, poden qüestionar l'accessibilitat de la mateixa accessibilitat.

- Aprofitar el potencial de les xarxes socials per a mantenir-se informats sobre les novetats que es van succeint vers accessibilitat i disseny inclusiu: *La Ciudad Accesible, IBV, SID, CEAPAT, Observatorio de accesibilidad, OIT (ergonomía), ...*

Propostes sobre la formació

- Intervenir, de manera rigorosa, en els **temaris** i la posada en marxa de les formacions existents i les que es poden plantejar. Les entitats del tercer sector social (sobretot les entitats de base i les federacions amb sistemes de participació eficients), coneixen de primera mà la realitat de les persones. El coneixement pràctic pot ser de molta utilitat, més de la que pensem.
- Sol·licitar als poders públics un veritable **compromís amb la formació** (i informació) sobre accessibilitat i disseny inclusiu. Per una banda s'ha de donar més suport i actuar per a que s'incloguin les matèries als currículums professionals. I, per una altra, invertir en el finançament de les formacions que han de fer les persones que ja estan titulades, però que no tenen coneixements sobre la matèria, subvencionant la totalitat dels crèdits o una bona part d'aquests. No descuidar tampoc la formació pràctica a altres tècnics (paletes, ...).
- **Promoure la formació** sobre accessibilitat i disseny inclusiu tant a nivell intern (dintre de les entitats) com entre el col·lectiu. Adaptar els continguts si és necessari, fer-ho a diferents nivells si és precís. Però no subestimar la capacitat de les persones i de les bases socials per apoderar-se i generar solucions. Per una altra banda, és interessant assistir a formacions de tot tipus, no només pel fet d'aprendre i adquirir eines que ens puguin ser útils després, si no perquè la sola presència del col·lectiu visibilitza i pot ajudar a contraposar punts de vista (academicisme front realitat quotidiana), generar debats interessants, trencar estigmes i estereotips, ...
- De manera conjunta per a no dispersar esforços: investigar **qui, on i de quina manera s'està oferint formació reglada i no reglada** sobre accessibilitat i disseny inclusiu. Si no sabem què s'està fent al respecte, no podrem valorar si la formació dels col·lectius professionals fa efecte o no, i si és per algun motiu en el que puguem incidir com a entitats socials. Per a això, buscar suports (sobretot de l'administració) i treballar en xarxa: pot ser molt complex en tant que la informació sobre aquesta mateixa formació sol estar bastant dispersa.

Propostes sobre el coneixement lliure i la democratització del disseny

- Informar-se, analitzar i debatre conjuntament de quina manera es podrien vincular les entitats del tercer sector social i les bases socials, amb aquests moviments de disseny obert i tecnologies de baix cost, **què es poden aportar ambdues parts**, ... Possiblement ja s'estiguin duent a terme iniciatives i accions des de les bases socials (fins i tot en allò més quotidià) i no siguem conscients, ni del que poden aportar tant a les entitats socials com als col·lectius i a les persones individuals, que poden veure incrementada la seva qualitat de vida i autonomia personal. Més enllà de poder vincular-se a la promoció d'una accessibilitat més assequible i personalitzada, sense que perdi qualitat i funcionalitat.
- Existeixen nombrosos **bancs d'ajudes tècniques**, però la informació de la seva localització, serveis, productes, ... està totalment dispersa (o no s'ha gestionat adequadament). Seria de gran interès i utilitat per a moltes entitats socials (donat el moment de greu crisi econòmica que afecta seriosament als col·lectius més vulnerables) conèixer aquesta informació per a poder fer ús d'ells. Les diferents administracions haurien de donar suport a aquestes iniciatives i dotar-les de recursos, ja que moltes de les partides pressupostàries per a prestacions ortoprotètiques

s'han vist reduïdes i el co-pagament instaurat per a algunes d'elles s'ha incrementat.

3. 3. b). Lectures recomanades

Investigació en accessibilitat, disseny inclusiu i tecnologies de suport

- HAMRAIE, Aimi. **Universal Design Research as a New Materialist Practice**. *Disability Studies Quarterly: the first journal in the field of disability studies* [revista a internet] 2012, núm. 4, Vol. 32.

Democratització del coneixement, del disseny i de l'accessibilitat

- BBC Mundo. **Impresoras 3D: ¿nueva revolución industrial?**. BBC [publicació online], 2 de novembre del 2012, BBC Mundo, secció tecnologia. http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2012/11/121102_tecnologia_impresoras3d_revolucion_industrial_aa.shtml
- DIARIO ABC. **Impresoras 3D y la <<nueva revolución industrial >>**. ABC.es. [edició online del diari], 17 de juny de 2013, secció de economia. <http://www.abc.es/economia/20130717/abci-impresion-inmuebles-industriales-201307161827.html>
- ECOSISTEMA URBANO [Blog Internet]. *La ciudad viva*. **Crowdfunding... ¿aplicado al desarrollo urbano?**. Espanya: Ecosistema urbano. 2012, 27 de juny [citat 2013/ 15 d' octubre]. Disponible a: <http://www.laciudadviva.org/blogs/?p=14443>
- ESTALELLA, Adolfo. [Blog Internet]. *Prototyping*. **Por favor, icomercien con mis artículos! (académicos)**. Espanya: Adolfo Estalella. 2013, 9 octubre [citat 2013/ 9 d' octubre]. Disponible a: <http://www.prototyping.es/procomun/por-favor-comercialicen-mis-articulos-academicos>
On podem trobar idees com aquesta:
"... l'accés obert promou la circulació àmplia del coneixement i constitueix una alternativa a les condicions que estableixen les grans cases editorials per la publicació dels articles acadèmics a revistes." [traducció pròpia]
- SANCHEZ CRIADO, Tomás. [Blog Internet]. *tecnoCUIDADanOS*. **¿El cuidado desde/con las licencias libres?**. Espanya: Tomás Sánchez Criado. 2013, 18 d'octubre [citat 2013/ 18 d'octubre]. Disponible a: <http://tecnocuidadanos.wordpress.com/2013/10/18/el-cuidado-desdecon-las-licencias-libres/>
- TOLEDO, Jorge [Blog Internet]. *Ecosistema urbano*. **"Diseño libre", co-traducido al español bajo licencia Creative Commons | A+OS**. Espanya: Jorge Toledo. 2013, 22 d'octubre [citat 2013/ 29 de octubre]. Disponible a: <http://ecosistemaurbano.org/castellano/disenolibre-co-traducido-al-espanol-bajo-licencia-creative-commons-aos/>
Puedes encontrar más información y descargar el libro en esta web: <http://disenolibre.org/hello-world/>
- VAN ABEL, Bas; EVERS, Lucas; KLAASSEN, Roel; TROXLER, Peter. **Open Design: Why design cannot remain exclusive**. Països Baixos: BIS Publishers, 2011. ISBN: 978-90-6369-259-9. <http://opendesignnow.org/>

En anglès i en format no accessible (issuu) a aquesta web:

<http://www.bispublishers.nl/bookpage.php?id=190>

3. 3. c). Recursos

Democratització del coneixement, del disseny i de l'accessibilitat

- Projectes vinculats a la convocatòria de **Medialab-Prado** sobre "Funcionamientos abiertos":
 - "Funcionamientos: Diseños abiertos y Remezcla social"
http://wiki.15m.cc/wiki/Funcionamientos:_Dise%C3%B1os_abiertos_y_Remezcla_social
 - "Funcionamientos. Diseños abiertos desde la diversidad funcional"
<http://medialab-prado.es/funcionamientos>
 - Projecte "CrossingDesign" del Grup de Treball sobre Diversitat Funcional 15M Sol (Madrid) en Medialab-Prado Madrid.
<http://medialab-prado.es/mmedia/10175/view>
 - "En torno a la silla"
<http://entornoalasilla.wordpress.com/>
<https://www.facebook.com/entornoalasilla?fref=ts>
- Web del CRMF de Albacete, on trobaràs **materials sobre tecnologia de baix cost, adaptacions elaborades per usuaris i recursos de lliure accés**, enllaços d'interès, catàleg d'idees ...:
<http://www.crmfalbacete.org/recursosbajocoste/default.asp>
- Programa de la jornada "**Tecnologies de suport de baix cost**: posant en valor les iniciatives de la comunitat" organitzada per la Universitat de Vic (UVIC), CESS (Centre d'estudis sanitaris i socials) i el SIRIUS Vic:
http://www.upf.edu/upfinclusio/_pdf/Jornada_Baix_Cost.pdf
Actualment s'està plantejant reactivar aquest tipus d'iniciatives. Per a més informació, contactar amb Mireia Datsira de la UVIC: mireia.datsira@uvic.cat.
- Web "**Consumo colaborativo**", amb recursos, informació, ...
<http://www.consumocolaborativo.com/>
- Web del **Fab lab** ("taller col·laboratiu") de Barcelona, on trobaràs a la part de la dreta els enllaços d'altres Fab Labs a nivell nacional i internacional:
<http://www.fablabbcn.org/>
- Informació del "**Fòrum pel procomú digital i les comunitats col·laboratives a Barcelona**":
http://wiki.wikimedia.cat/viqui/Apunt:F%C3%B2rum_pel_procom%C3%BA_digital_i_les_comunitats_col%C2%B7laboratives_a_Barcelona
- Web de "**Creative Commons**" a Espanya:
<http://es.creativecommons.org/blog/>
Web internacional: <http://creativecommons.org/>
Més informació a wikipedia: http://es.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons

- Web del "Foro Internacional de Cultura Libre 2013"
(fa 5 anys que es celebra a Barcelona):
<http://www.2013.fcforum.net/>

Formació

- ASOCIACIÓN SOLCOM; UNIVERSIDAD CARLOS III DE MADRID. **Informe sobre la presencia de la accesibilidad universal en las enseñanzas universitarias.** Madrid: 2011
http://www.asociacionsolcom.org/Informe_accesibilidad_universidades_2011
- GARCÍA DE SOLA, Mar (coord.). **Libro blanco del diseño para todos en la Universidad.** Madrid: Fundación ONCE, Instituto de Mayores y Servicios Sociales, 2006. **ISBN/ISSN:** 84-689-6790-4.
<http://sid.usal.es/libros/discapacidad/16904/8-1/libro-blanco-del-diseno-para-todos-en-la-universidad.aspx>
- VVAA. **Formación curricular de diseño para todos en arquitectura.** Madrid: Fundación ONCE, 2013. ISBN: 978-84-8893-44-6.
http://www.fundaciononce.es/SiteCollectionDocuments/Publicaciones/libro_arquitectura.pdf
- VVAA. **Formación curricular de diseño para todos en diseño.** Madrid: Fundación ONCE, 2013. ISBN: 978-84-8893-44-6.
http://www.fundaciononce.es/SiteCollectionDocuments/Publicaciones/libro_dise%C3%B1o.pdf
- VVAA. **Formación curricular de diseño para todos en informática y telecomunicaciones.** Madrid: Fundación ONCE, 2013. ISBN: 978-84-8893-44-6.
http://www.fundaciononce.es/SiteCollectionDocuments/Publicaciones/libro_informatica%20telec.pdf
- VVAA. **Formación curricular de diseño para todos en ingeniería de camino, canales y puertos.** Madrid: Fundación ONCE, 2013. ISBN: 978-84-8893-44-6.
http://www.fundaciononce.es/SiteCollectionDocuments/Publicaciones/libro_ing%20caminos.pdf
- VVAA. **Formación curricular de diseño para todos en ingeniería industrial.** Madrid: Fundación ONCE, 2013. ISBN: 978-84-8893-44-6.
http://www.fundaciononce.es/SiteCollectionDocuments/Publicaciones/libro_ing%20industrial.pdf
- Enlace con la noticia de la creación de la "Escuela Internacional de Accesibilidad Universal, Usabilidad y Diseño para Todos" (EIA):
<http://www.accesibilidaduniversal.info/editorialmenu/4457-nace-la-escuela-internacional-de-accesibilidad-universal-usabilidad-y-diseno-para-todos-eia.html>

Fonts d'informació

- **DIXIT: Centre de documentació de serveis socials.**
<http://www20.gencat.cat/portal/site/dixit>

- **CEAPAT: Centro de referencia estatal de autonomía personal y ayudas técnicas.**
http://www.ceapat.es/ceapat_01/index.htm
- **CENTAC: Centro nacional de tecnologías de la accesibilidad.**
<http://www.centac.es/>
- **SID: Servicio de Información sobre discapacidad.**
<http://sid.usal.es/secciones/discapacidad.aspx>
- **CERMI:**
<http://www.cermi.es>
- **IMSERO:**
<http://www.imsero.es>
- **RIBERDIS: Repositorio Iberoamericano sobre discapacidad.**
<http://riberdis.cedd.net/handle/11181/3193?rd=0031213447707205>
- **SIIS: Centro de Documentación especializado** (a nivell autonòmic, estatal i internacional).
<http://www.siiis.net/es/>
- **Real patronato sobre discapacidad:**
<http://www.rpd.es>
- **CEDD: Centro Español de Documentación sobre Discapacidad.**
<http://www.cedd.net/es/documental-avanzada.php>
- **CIAPAT de la OISS:**
<http://www.ciapat.org/>
- **INSTITUTO DE BIOMECÁNICA DE VALENCIA (IBV):**
<http://www.ibv.org/es/libreria>
- **PREDIF:**
<http://www.predif.org/>
- **EIDD: Design for all europe.**
<http://www.designforalleurope.org/Design-for-All/>
- **ACCEPLAN:**
Blog: <http://acceplan.wordpress.com/>
Web: http://www.acceplan.com/about_us.php
- **La Salle-Madrid :** Programas de Diseño para Todos del Parque de Innovación de Servicios a las Personas (bibliografía y webgrafía):
<http://www.xn--diseoparatodos-tnb.es/es-es/documentacion/bibliografia/marco/Paginas/default.aspx>
- **Editorial de la Fundación ONCE:**
<http://www.fundaciononce.es/ES/Publicaciones/editorialFO/Paginas/Buscador.aspx?TSPublicaciontitulo=&TSPublicacionautor=&TSPublicacionAnioPublicacion=&TSPublicacionclasificacion=Accesibilidad>

- **Web de "The Center for Universal Design":**
<http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/index.htm>
- **"La ciudad accesible":**
Periòdic digital: <http://laciudadaccesible.ideal.es/>
Facebook: <https://www.facebook.com/laciudadaccesible>
Twitter: @LaAccesibilidad
- **Academia.edu** (comunitat d'investigació): <http://www.academia.edu/>

Informació sobre observatoris d'Accessibilitat ⁽¹⁰⁴⁾:

- **Observatorio de la Accesibilidad de COCEMFE:**
<http://www.discapnet.es/CASTELLANO/AREASTEMATICAS/ACCESIBILIDAD/OBSERVATORIO INFOACCESIBILIDAD/Paginas/default.aspx>
- **Observatorio de la Accesibilidad TIC de Discapnet:**
<http://www.discapnet.es/CASTELLANO/AREASTEMATICAS/ACCESIBILIDAD/OBSERVATORIO INFOACCESIBILIDAD/Paginas/default.aspx>
- **Observatorio de la accesibilidad Universal en los Municipios del IMSERSO:**
http://www.imserso.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/observ_accesib_muni_espana.pdf
- **Observatorio de la accesibilidad universal en el transporte interurbano en España de la Fundación Once:**
<http://www.fundaciononce.es/ES/Publicaciones/editorialFO/Documents/Observatorio%20Accesibilidad%20Transporte%20Interurbano%202012.pdf>

3.4. Compartir experiències i cooperació. ¡Connecta! : 1+1= 3.

*"Si vols anar ràpid, camina sol.
Si vols arribar lluny, ves acompanyat".
(Proverbi africà)*

Al llarg de tot el dossier s'ha parlat de la importància que té la col·laboració, la suma de forces, coneixements i experiències, per a que l'accessibilitat i el disseny inclusiu siguin veritablement una realitat per a tota la ciutadania.

Parlem de la importància de crear sinèrgies, del 1+1=3. És a dir, malgrat no siguem moltes vegades conscients, el treball que resulta d'aquesta unió de forces, coneixements i

¹⁰⁴ _ Existeixen molts més observatoris relacionats amb l'accessibilitat i el disseny inclusiu. Els que hem inclòs són només una petita mostra.

experiències és molt més que una simple suma del que cada part ha posat o podria posar per separat. Sumar, en realitat, significa multiplicar: resultats, solucions, coneixements, ...

A fi d'insistir en el valor de les sinèrgies i facilitar la seva posada en pràctica, s'ha decidit crear específicament aquest punt del dossier.

3. 4. a). Propostes dirigides a les entitats del tercer sector social

- Insistir en la cooperació entre les entitats de diversitat funcional (discapacitat) de tot tipus i nivell (base, federacions, confederacions), i d'aquestes amb les de veïns, professionals, comerciants, ... i, per suposat, amb l'administració i també els diferents moviments ciutadans.
- Pot ser interessant tenir en compte moviments d'arquitectura social com:
 - Arquitecturas colectivas:
<http://arquitecturascolectivas.net/>
 - Festival de arquitectura anual EME3:
<http://www.eme3.org/Index.php?lang=es>
 - Paisaje transversal:
<http://www.paisajetransversal.org/> ...
- Posicionar-se públicament i actuar davant la freqüent falta de coordinació entre les administracions a diferents nivells: no es pot permetre que hi hagi obres d'accessibilitat que es quedin paralitzades per manca de coordinació entre les administracions per qüestió de competències (municipals, de les diputacions, Govern de la Generalitat, Ministeri de foment, ...). Les dificultats es solen donar a obres d'urbanisme (per exemple: pas de vianants a la carretera) i també a serveis de transport.
- Reivindicar una coordinació efectiva també entre tots els agents implicats quan es tracta de serveis. Per exemple: serveis de transport de bus interurbà, on estan implicats tant els operadors, com les àrees d'urbanisme de diferents ajuntaments, administració de nivell superior, ...
- Reflexionar i posicionar-se sobre la importància que té que també estiguin coordinats els centres de documentació sobre accessibilitat i disseny inclusiu, els observatoris, les diferents universitats i centres d'investigació, ... Passar de la competitivitat a la cooperació si realment es vol seguir avançant, i més tenint en compte l'actual context de crisi socioeconòmica.
- Potser no tan vinculat amb el treball concret sobre accessibilitat i disseny inclusiu, però si amb la mateixa activitat de les entitats: plantejar-se compartir espais de treball (coworking), pot permetre optimitzar recursos i facilitarà compartir experiències i crear sinèrgies.
- Bàsic: per tal de poder dur a terme la gran majoria de les accions de cooperació proposades, és imprescindible exercir una bona mediació en els conflictes que puguin sorgir derivats d'egos personals.

3. 4. b). Lectures recomanades i exemples d'iniciatives

- Plataforma "Tejeredes": metodologies per al treball en xarxa.

<http://plataforma.tejeredes.net/>
<http://plataforma.tejeredes.net/2013/09/libro-tejeredes-el-arte-de-facilitar-el.html>

3. 4. c). Recursos

- A aquesta web del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, pots trobar rotes les **associacions de tot tipus de Catalunya (també estatals), federacions i confederacions, col·legis professionals, ...**
<http://www20.gencat.cat/portal/site/Justicia/menuitem.017287701a50adc2a34229a7d8c0e1a0/?vgnnextoid=9007497875203110VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&appInstanceName=%3Cdefault%3E>
- A aquesta web de la Generalitat de Catalunya trobaràs **totes les universitats de Catalunya** que imparteixen els graus de disseny, arquitectura, enginyeria, teràpia ocupacional, ...:
<http://www14.gencat.cat/qpq/AppJava/real/consultarGrauPerNom.do?idioma=es&partMenuId=13>
- Web de la Confederació d' **Associacions veïnals** de Catalunya (CONFAVC):
<http://www.confavc.org/>
- Consell General de **Cambres de Comerç** de Catalunya:
<http://www.cambrescat.es/>
- Petita i mitjana empresa de Catalunya (**PIMEC**):
<http://web.pimec.org/>
- Programa de **emprenedoria social** de la Generalitat de Catalunya:
<http://inicia.gencat.cat/inicia/cat/programes/emprenedoriasocial/index.jsp>
- **Barcelona centro de Disseny** (BCD):
<http://www.bcd.es/es/page.asp?id=1>
- Foment de las Arts decoratives i el Disseny (**FAD**):

Dossiers del Tercer Sector

<http://www.fad.cat/>

Podeu trobar més dossiers a:
www.tercersector.cat

Autora: Montserrat García Blasco,
 Responsable d'accessibilitat de la entitat ECOM.
 (accessibilitat@ecom.cat)

Els continguts d'aquest dossier son fruit d'una extensa suma d'experiències al llarg de més de 40 anys, moltíssim treball conjunt i coneixement col·lectiu.

Per tant, val a dir que la veritable autoria és de les persones individuals, agrupacions, entitats i moviments socials que cada dia, des de les seves professions i/o des de la seva vida personal, treballen (i, per què negar-ho, lluiten gairebé des de l'anonimat i de manera totalment altruista) per a que l'accessibilitat i el disseny inclusiu siguin una realitat per a tota la ciutadania.

A nivell personal, em resulta imprescindible anomenar dues persones:
 Els meus mestres Mª José Vázquez i Benito Durán.

"Caminante no hay camino, se hace camino al andar".